„ICONARI, DE CE NU LUAȚI CERUL ÎN SUFLET ?“
Mircea Streinul

ICONAR

·AN I (Serie nouă) • Nr.2-3 • MAI-SEPTEMBRIE 1995 • RĂDĂUȚI - BUCOVINA
INSTITUTUL PRIVAT BUCOVINA-BASARABIA • DEPARTAMENTUL DE ISTORIE LITERARĂ

DIMITRIE VATAMANIUC - LA 75 DE ANI

DIMITRIE VATAMANIUC ȘI GENERAȚIA BUCOVINENILOR CARE A PIERDUT ROMÂNIA MARE

Este o excepție că redacția a acordat un număr special al revistei lui Dimitrie Vatamaniuc, pentru că noul *ICONAR* va fi vârful de lance al generației de 30-40 ani,generație ce va lua atitudine față de pasivitatea aceleia care a pierdut România Mare și care, biologic, este cu un deceniu mai vârstnică sau mai tânără decât eruditul eminescolog. De asemenea, *ICONARUL* va analiza "activitatea literară" colaboraționistă a unui grup din Bucovina anilor '70-'80.

Făcând parte din generația care a pierdut totul, Dimitrie Vatamaniuc s-a salvat prin Eminescu de la judecata istoriei.

Desigur, cititorul nu trebuie să considere că generația pe care noi o incriminăm astăzi a pierdut pe câmpul de luptă, căci în fața tăvălugului bolșevic cu greu se putea salva ceva. Noi judecăm astăzi, când ni se predă ștafeta, ce anume mai avem din grandoarea culturii bucovinene de altădată.

Nimic.

În ultimii cinci ani un lung șir de manifestări pe cele mai diverse teme a creat din așa-zisul "simpozion" o formă subversivă de îndoctrinare postcomunistă, iar din veșnicii participanți pe "homo simposionensis", un fanfaron interesat și nelipsit de la "partea a doua" a cărei notă de plată este achitată de contribuabilul român, printr-o formă de spălare a banilor publici, numită sponsorizare.

Totul s-a rupt în 1944; umaniștii bucovineni n-au scris nimic sub dictatură - Bucovina nu a avut dizidenții ei!-, dar nici literatură de sertar nu există, onoarea celor cu diplome universitare obținute, fie la *Alma Mater Cernovisensis*, fie la Institutul Pedagogic de 3 ani de la Suceava, fiind salvată de țăranca Anița Nandriș-Cudla.

Înțelegându-se și faptul că diaspora bucovineană nu face obiectul acestei succinte intervenții, Dimitrie Vatamaniuc, astăzi la trei sferturi de veac de existență, este printre puținii bucovineni care are o operă de care să nu-i fie rușine. În cercurile intime sunt cunoscute si pornirile sale non-conformiste din tinerețe, precum și faptul că astăzi după cinci ani de destindere post-decembristă, postul de televiziune-Iași îi cenzurează un interviu.

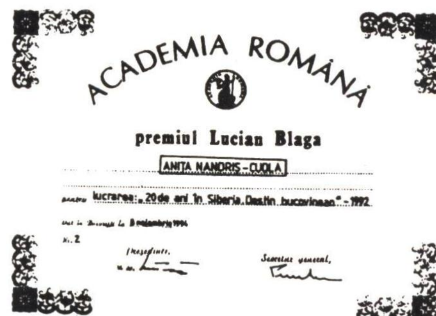
Dimitrie Vatamaniuc a publicat mult și vrem să credem că nu vom putea descoperi în periodice ceva de care să-i fie și să ne fie rușine!

Paradoxal, Dimitrie Vatamaniuc, deși are o considerabilă operă științifică, nu este membru al Academiei Române. Cel care a fost decenii de-a rândul pe tărâmul investigației științifice, scriind despre Ioan Slavici, Ioan Popovici Bănățeanul, Tudor Arghezi și Lucian Blaga, dar mai ales, îngrijind editarea operei Poetului Național, nu este încă membru al Academiei Române!!

Poate că din această cauză, lui Dimitrie Vatamaniuc, organizații și indivizi care râvnesc a-și lega numele de Eminescu îi oferă premii echivalente cu un salariu sau de o sută de dolari?!!!

Este o jignire ce i se aduce bucovineanului care în modestia sa nu s-a revoltat niciodată că locul său în rândul nemuritorilor a fost transferat la Cernăuți printr-o rocadă politică nedemnă de cei care au ajuns, fără nici un drept, să facă mișcări pe eșichierul academic.

Ar fi regretabil ca astăzi, Dimitrie Vatamaniuc să fie primit la Academie *numai* pentru faptul că a împlinit 75 de ani.

ACADEMIA ROMÂNĂ

premiul Lucian Blaga

ANIȚA NANDRIȘ - CUDLA

lucrarea: „20 de ani în Siberia. Destin bucovinean" - 1992

***

Solicitarea noastră adresată domnului Mircea Grigoroviță - autorul a două monografii bucovinene, și pe care colegii săi nu l-au sărbătorit cum se cuvine anul trecut cînd a împlinit 75 de ani - de a alcătui studiul dedicat lui Dimitrie Vatamaniuc, este și un omagiu adus cercetătorului pe care de ani de zile îl știm nelipsit din sala de lectură nr.1 a Bibliotecii Academiei Române, printre periodicele bucovinene de altădată.

Avem ocazia de a include o conferință despre EMINESCU a regretatului eminescolog Mihai Drăgan, prezentată în fața filologilor rădăuțeni cu cinci ani înainte de moartea sa. Deci, prezentul număr găzduiește trei eminescologi care au abordat creația eminesciană din trei unghiuri diferite: DIMITRIE VATAMANIUC, MIHAI DRĂGAN ȘI MIHAI CIMPOI !

CEREMUȘ NISTREANUL

INSTITUTUL INTERNAȚIONAL PRIVAT DE STUDII ȘI CERCETĂRI ȘTIINȚIFICE PRIVIND BUCOVINA ȘI BASARABIA
DEPARTAMENTUL DE ISTORIE LITERARĂ
RĂDĂUȚI - BUCOVINA, Str. Grănicerului nr.1A

ICONAR

AN I (Serie nouă) • Nr.2-3 • MAI-SEPTEMBRIE 1995

*

DIRECTOR: MIHAI PÎNZARU-BUCOVINA

*

Sumar

*

Mulțumiri

Editurii HYPERION Chișinău pentru permisiunea de a reproduce dialogul *M. Cimpoi - D. Vatamaniuc.*
Sindicatului "Bucovina" al Învățământului din Zona Rădăuți, pentru difuzare.

*

Editor: **Andrei Pânzaru (Universitatea București)**
Editura: **RO BASARABIA - BUCOVINA PRESS**
Rădăuți, str. Grănicerului, nr.1A
Bun de tipar: 20.08.1995 *Tiraj: 1000 exemplare* *Cost estimativ: 1.400.000 lei*

ISSN: 1223-9526

„ICONARI, DE CE NU LUAȚI CERUL ÎN SUFLET ?“
Mircea Streinul

ICONAR

AN I (Serie nouă) • Nr.2-3 • MAI-SEPTEMBRIE 1995 • RĂDĂUȚI - BUCOVINA

INSTITUTUL PRIVAT BUCOVINA-BASARABIA • DEPARTAMENTUL DE ISTORIE LITERARĂ

APEL CĂTRE LICHELE

RUGĂCIUNE MANIFEST

Suflete ars de dogoarea spaimelor, pentru ce mă mai ții în viață dacă mă rănești în puterea de a spune?

Iată măștile, hulpave și cinice, lovindu-ne și răzând și doar ani la rând, comunismul a strâns botnița metaforelor!

Suflete șchiop, de ce nu mă-nalți ca smulgând măștile, să fiu liber? Ce sens au libertatea și viața în cușca răsturnată a leilor?

Priviți aceste monumente de mediocritate, aceste blazoane cu etichete din cârpă: nu-i așa, domnilor din funcții abstracte că vă sperie cuvântul în chip de icoană?

Suflete ars de nebunia adevărului, pentru ce m-ai lăsat să respir, pentru ce mi-ai dat mână să scriu și inimă să vreau, pentru ce m-ai îngenuncheat și m-ai lăsat să văd și să-nțeleg, dacă mi-ai luat puterea de a ucide minciuna?

Prieteni, m-auziți? Undeva pe traiectoria vidului nemurim împreună.

Iată, demnitatea stă la pândă și ne conjură să scoatem botnița metaforelor. Cât de vii ar fi atunci morții din temnița comunistă, cât de acasă ar fi exilații, cât de a noastră ar fi Bucovina!

E vremea, prieteni, pentru încă o întoarcere a umbrelor. Iată, îngerii Iconari vin să mustre istoria.

Ție mă rog, Libertate, ție mă plec, Mircea Streinul doar ai spus:

"Până și-n rai / va trebui să fie moarte... / vor veni copii morți demult / în îngereasca, slobozitoarea ceată- / să moară încă o dată / într-al sunetelor dulce tumult..."

Mălina Anițoaiei

IN(NE)SEMNE DE FRĂȚIE LITERARĂ

Între foarte rarele evenimente editoriale chișinăuane datorate creatorilor de azi din Republica Moldova și din România, a fost antologia *Proză, eseuri și interviuri* de Vasile Andru, lansată public pe data de 10 iulie a.c. sub auspiciile Editurii "Hyperion". Volumul originalului prozator a fost prezentat de Constantin Blănaru din Suceava ca realizator și de criticul Ion Ciocanu din orașul-gazdă. Acțiunea, larg mediatizată, a prilejuit o binevenită pledoarie a editorului principal, Mihai Pînzaru și a criticului Ion Ciocanu pentru reintensificarea colaborării scriitorilor de pe ambele maluri ale Prutului, pentru continuarea "podului de flori" peste mărăcinii egoismului, invidiei, discordiei, lașității, oportunismului și altor isme cu iz de iasme nocive, emanate de prea mulți condeieri. Pentru că, fapt neașteptat, acțiunea nu a avut loc sub auspiciile Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova. A fost o iluzie și că diriguitorii obștii scriitoricești vor fi prezenți, măcar simbolic la lansare. Iată ce "scuză" a mărturisit direct poetul Arcadie Suceveanu, vicepreședinte la U.S., prezent la "partea a doua": că nu a citit noua carte! Desigur, mult-invitatul, mult-premiatul, mult-prezentatul și, deci, mult-"alintatul" (a nu se confunda cu mult-talentatul)-la noi-poet a făcut exces de seriozitate și de răspundere, dar numai la "partea a doua", când, de fapt, ar fi cazul să se considere indispensabil la "prima parte". Altfel spus și-a pretins ceea ce nu se pretinde la o lansare-citirea cărții abia ieșite de sub teascurile tipografice-ceea ce, totuși, criticul Ion Ciocanu a realizat, dovedind o adevărată frăție literară...

Dar, în "țara de pământ" (cum premonitoriu -pentru acest moment- a spus Geo Bogza), orice este posibil. Aici mancurtismul are multe fețe. O persoană dintre intelectualii autentici ne-a spus cu amărăciune: "Să nu vă supărați de adevăr, voi, românii din Țară, aveți unele naivități cu privire la noi, cei de aici. Nu știți că pe când tineretul studios se afla în fruntea grevei pentru recunoașterea limbii moldovenești" ca limbă română, pentru obținerea drepturilor ei de "mamă sufletească", doar doi-trei scriitori li s-a alăturat, ceilalți stând în turnul lor de fildeș (cam pustiu din punct de vedere spiritual), necoborând în stradă, alții făcându-se a participa prin marginea opusă a parcului unde străjuiește, spre veșnicirea neamului, Ștefan cel Mare și Sfânt."

Firește, avem "naivități", e și bine că le avem; naivitățile fac parte din resursele noastre, din disponibilitățile noastre pentru Bine." Naivitățile sunt și imbolduri, premise ale acțiunii benefice, deci ele dau sens.

Dar, dacă sustragerea de la privirile oficialităților (s)negurate mai poate fi considerată (dar nu și iertată) sustragere de la propria conștiință, absența de la acțiune a atașatului cultural al Ambasadei României în Republica Moldova echivalează cu neîndeplinirea unei îndatoriri profesionale. D-lui atașat - în fapt, detașat - Ion Țaranu i-o fi fost greu să participe la o întâlnire românească? I-o fi părut acțiunea lipsită de importanță? N-ar fi exclus. Obișnuit, în trecut, cu luarea în seamă doar a "evenimentelor oficiale", bine (uneori sever) indicate ierarhic, o fi evitat ceea ce nu a fost "indicat". Atitudinea mai este explicabilă și altfel. După vreo două decenii de președinție la Consiliul Județean pentru Cultură și Educație Socialistă Iași și de șefie redacțională la revista "Cronica" organ al aceluiași for de educație comunistă, o fi obosit, și-o fi pierdut reflexele condiționate de nesfârșitele "indicații", iar la o anumită vârstă (nu numaidecât a senectuții), poate mai ales în condițiile manifestării libertății interioare, e greu să-și formeze altele, deci să se implice (să se "complice"), să contribuie efectiv la renașterea noastră spirituală. Mai avem o "naivitate": că în vila princiară, în liniștea adâncă, străjuită de santinele (dar tot sub magnifica străjuire ștefaniană), dl. detașat își va primeni privirile (optica) față de oameni și cultură. Ar fi și pentru folosul nostru, și pentru demnitatea sa...

CONSTANTIN BUCOVIN

DIMITRIE VATAMANIUC LA O ANIVERSARE

Însemnări de Mircea Grigoroviță
cercetător, București

Dimitrie Vatamaniuc este una din personalitățile culturale bucovinene, care s-a afirmat pe plan național prin bogata sa activitate de istoric și critic literar și ca editor al operei lui Mihai Eminescu, continuând și încheind ediția completă întemeiată de Perpessicius. Numele lui este citat frecvent în toate lucrările de sinteză privind literatura română, începând cu *Bibliografia literaturii române 1948-1960*, sub redacția lui Tudor Vianu (Editura Academiei Române, București, 1965), unde numele cercetătorului originar din fostul județ Rădăuți este semnalat de 12 ori.

Dimitrie Vatamaniuc s-a născut la 25 septembrie 1920, la Sucevița, azi în județul Suceava, unde se află moldoveneasca ctitorie mănăstirească a lui Ieremia Movilă și a mitropolitului Gheorghe Movilă. Această frumoasă localitate este locul de baștină și a lui Iraclie Porumbescu, a lui Nicodim Ițcuș și a lui Constantin Hrehor. Părinții lui Dimitrie Vatamaniuc, Ioan și Iustina, erau agricultori, tatăl fiind și muncitor forestier. Un frate, Vasile, este fierar, altul, Trandafir, agricultor, iar o soră, Viorica, este casnică. Cu toții trăiesc în comuna lor natală.

Dimitrie Vatamaniuc a urmat școala primară la Sucevița, între 1927 și 1934 (șapte clase), școala secundară a frecventat-o la Cernăuți (1935-1943) la Școala Normală de Băieți. Dimitrie Vatamaniuc își amintește cu recunoștință de directorii școlii: Laurentie Tomoiagă, Alois Grigorovici și Ipolit Tarnavschi și de profesorii Constantin Loghin, Traian Ștefureac, Vasile Strejac, N.C. Enescu, Al. Zavulovici, Leon Hrușcă, dr. Grigore Tăbăcaru. Unul dintre profesorii școlii, Ilie Mandiuc, care a fost și redactor la ziarul cernăuțean "Bucovina", i-a înlesnit colaborarea la periodicele cernăuțene, căci inițial Dimitrie Vatamaniuc a fost poet și prozator. La Rădăuți, D.V. a dat examene de diferență pentru liceul teoretic, iar examenul de bacalaureat la Cernăuți (1943). În timpul studenției a fost membru în comitetul de conducere al Societății Studențești Bucovinene, reînființate pentru scurt timp, "Junimea".

La Universitatea din Cluj, D.V. a studiat între anii 1943 și 1947, în care an își trece examenul de licență în filologie. La facultate i-au fost profesori: Dimitrie Popovici, Ștefan Pașca, Liviu Rusu, Lucian Blaga, Onisifor Ghibu, Alexe Procopovici, Romulus Cândea, Ioan Lupaș, Ioan Breazu, Petre Grimm, N. Mărgineanu, F. Ștefănescu-Goangă, Iuliu Hațieganu, Sextil Pușcariu, Iosif Pervain, Umberto Cianciolo, Ives Auger, H. Jacquier.

Între anii 1947-1952, D.V. a funcționat ca profesor de limba română la Dej. În 1952 a devenit redactor la *Almanahul literar* (Revistă lunară de cultură) din Cluj. Doctoratul și l-a trecut la George Călinescu în 1957 la Institutul de Istorie Literară și Folclor din București, teza de doctorat fiind: *Ioan Popovici-Bănățeanul* (București, 1959), prima sa lucrare de istorie literară.

Biserica Mănăstirii Sucevița

În acest timp era cadru universitar la Universitatea din București. În ceea ce privește profesiunea, cercetătorul nostru a avut greutăți. Motivele erau de ordin politic: rude de-ale lui D.V. au fost active în perioada după 1944 în Obcinele Bucovinei ca luptători anticomuniști (Gavril Vatamaniuc), despre a căror activitate astăzi se scrie, dar în acele vremi asemenea rudenii erau un impediment pentru o carieră meritată. (Vezi Cicerone Ionițiu - *Rezistența anticomunistă în munții României.* (1946-1958.) Dimitrie Vatamaniuc n-a fost nici membru al Partidului Comunist Român. O carieră universitară i-a fost astfel prohibită. Dar aceasta va fi, după cum vom vedea, un avantaj pentru activitatea științifică a acestui bucovinean foarte sârguincios.

Între 1957-1962, D.V. a fost cercetător principal la Institutul de Istorie Literară și Folclor, între anii 1962-1964 bibliotecar la Biblioteca Centrală Universitară din București, apoi între 1964-1972 redactor, șef de secție la Centrul de Informare și Documentare al Academiei Române.

În articolul "De la începuturi până în prezent" (în "Revista de istorie și teorie literară"Anul XVII, 1994, nr.2, aprilie-iunie, p.131-135), D.V. ne dă o serie de amănunte în legătură cu ediția integrală *Eminescu*, dar și câteva detalii biografice foarte importante. După moartea lui Perpessicius, Al. Oprea, directorul Muzeului Literaturii Române, succesorul lui Perpessicius, își asumă răspunderea pentru continuarea ediției *Eminescu*, o măsură politică oferindu-i prilejul să-și poată aduce la îndeplinire dificila sarcină. Forurile politice comuniste luaseră hotărârea de a unifica cercetarea științifică cu învățământul, unificare ce a fost plănuită și în alte state "socialiste". Urmarea a fost că din institutele Academiei Române au fost scoși unii cercetători care nu erau membri ai partidului unic. D.V. consideră că aceasta a fost o măsură de precauție ca aceștia să nu intre în contact cu tineretul universitar, ca să nu exercite o influență "nefastă" asupra studenților. Liste cu numele celor epurați au fost trimise bibliotecilor și muzeelor, pentru a fi "recuperați pentru munci specifice acestor instituții de cultură". Al. Oprea a reținut un număr de cercetători, între care și pe D.V. și a format la Muzeul Literaturii Române un important sector de cercetare. Din 1992 D.V. este director al Centrului de Studii "Bucovina" al Academiei Române (Rădăuți), fiind și redactor șef al *Analelor Bucovinei.* Dimitrie Vatamaniuc face parte și din colectivul de redacție al revistei Societății pentru Cultura și

Literatura Română în Bucovina "Septentrion", devenind conducătorul acestui colectiv. De asemeni face parte şi din colegiul de redacţie al revistei "Glasul Bucovinei" (Cernăuţi, București).

Ca prozator, D.V. a debutat în ziarul "Bucovina" cu nuvela "Printre primari". (III, 1943, nr. 640 din 27 iulie, nr. 642 din 29 iulie, p.2, în rubrica: Literatură şi Artă, nr. 760 din 10 dec. , IV, 1994, 792 din 20 ian., 793 din 21 ian., 794 din 22 ian.). Proză este şi "Domnul inginer-şef". Iar poezii: *Rondelul cocorilor ce pleacă, Cu bruma toamnelor în plete.*

Cităm acum o poezie din "Revista Bucovinei", periodic ce a apărut în timpul celui de-al doilea război mondial la Cernăuţi, iar apoi în refugiu la Timişoara. Poezia a apărut chiar în ultimul număr care a mai fost editat: Anul IV. 1945, nr.1-2, ian.-feb., Timişoara.

ÎN POARTA DE LA DRUM
- rondel -

În poarta de la drum, tata a dăltuit o cruce mare,
Şi palmele aspre i-au sângerat adânc şi greu
Purta sub pleoape ude şi-amorţite, destrămare.
Plângea. Îşi întoarse ochii să nu-l văd şi eu.

I se împietriseră în colţul gurii desnădejdi amare,
Iar obrajii i se scăldau în ape tulburi de curcubeu.
În poarta de la drum, tata a dăltuit o cruce mare
Şi palmele aspre i-au sângerat adânc şi greu.

Dus pe gânduri am stat lângă el privind mereu:
- De ce faci, tată, crucea asta când ne urci în care?
- Plecăm în pribegie şi lăsăm stăpân pe Dumnezeu!
Lacrimile mi-au căzut în aşchiile de lemn, mustrare.

În poarta de la drum, tata a dăltuit o cruce mare.

După jumătate de secol, această poezie impresionează profund. Căci dacă unii pribegi au revenit la casele lor, alţii însă nu le-au mai revăzut niciodată, sau dacă au ajuns să le revadă, atunci numai ca turişti deveniţi străini în propria lor provincie natală.

La Cernăuţi, în ziarul "Bucovina" şi în periodicele "Revista Bucovinei" şi "Bucovina literară", D.V. a iscălit D. Vatamanu. Până în 1956, D.V. a publicat proze şi poezii, studii şi articole şi în: *Lupta Ardealului* (Cluj), *Almanahul literar* (Revistă lunară de cultură - Cluj), *Steaua* (Literatură, artă, cultură - Cluj). Iar după 1956, D.V. a publicat diferite studii şi articole într-un mare număr de publicaţii: *Transilvania* (Sibiu), *Manuscriptum* (Bucureşti), *Luceafărul* (Bucureşti), *Gazeta literară* (Bucureşti), *Revista de istorie şi teorie literară* (Bucureşti), *Literatorul* (Bucureşti), *Convorbiri literare* (Iaşi), *Viaţa Românească* (Bucureşti), *Tribuna* (Cluj), *Făclia* (Cluj), *Pagini bucovinene* (Suceava - Iaşi), *Septentrion* (Rădăuţi), *Analele Bucovinei* (Rădăuţi), *Limba şi Literatura* (Bucureşti), *Caietele Mihai Eminescu* (Bucureşti), *Viaţa Universitară, Contemporanul, Progresele ştiinţei, Revista de referate şi recenzii* (Teoria şi istoria literaturii şi a artei), *Călăuza bibliotecarului*, etc.

Menţionăm că în unele reviste a iscălit cu D. Drumaru

Dimitrie Vatamaniuc apreciază la 200 numărul studiilor şi articolelor publicate în reviste.

Dimitrie Vatamaniuc a publicat două volume de proză: *Schimb de experienţă* (Bucureşti, 1952) şi *Subiect de nuvelă* (Bucureşti, 1956). Dar aceste volume nu

Biserică de lemn din Bucovina

se găsesc nici la Biblioteca Academiei Române şi nici la Biblioteca Naţională din Bucureşti.

Marian Popa în *Dicţionar de literatură română contemporană* (Bucureşti, Ed. Albatros, 1971, p. 631) nota că acest volum conţinea proză de interes redus, care în orice caz era eclipsată de activitatea istoricului literar. Este totuşi regretabil că D.V. n-a continuat pe drumul prozei şi a poeziei beletristice. Ar fi putut îmbina opera ştiinţifică şi cea literară.

Opera ştiinţifică a lui D.V. o putem împărţi în studii apărute în volum şi studii şi articole apărute în reviste (unele dintre acestea apărând în extrase separate) şi în volume colective.

Din prima categorie fac parte: monografiile, bibliografiile şi ediţiile critice ale unor scriitori români.

Să trecem în revistă monografiile!

Prima lucrare de istorie literară este *Ioan Popovici Bănăţeanul* (Bucureşti, Editura de stat pentru literatură şi artă, 1959). Monografia cuprinde şapte capitole: 1. În Lugoj, printre meseriaşi; 2. În Braşov, Beiuş şi din nou Braşov; 3. În Caransebeş, student; 4. În Bucureşti, slujbaş; 5. În Lugoj, sfârşitul; 6. Lumea meseriaşilor şi figura muncitorului; 7. Locul lui Ioan Popovici-Bănăţeanul în literatura noastră. În prefaţă se subliniază faptul că scriitorul, deşi nu a făcut parte dintre cei mari, a fost totuşi un talent, a cărui viaţă i-a fost curmată la abia 24 de ani! El aduce în literatura română lumea meseriaşilor, creând literar figuri de muncitori. A fost un poet înzestrat cu multă sensibilitate. Partea cea mai valoroasă a operei poetului bănăţean se încadrează în timp în perioada ultimilor ani de apariţie a *Contemporanului.* O nouă ediţie a acestei lucrări, reeditată cu foarte puţine modificări ar fi binevenită.

În 1967 apare în Editura pentru literatură: *G. Coşbuc - O privire asupra operei literare.* Cartea cuprinde următoarele capitole: Cea dintâi "şcoală literară"; Poporul se descrie pe sine însuşi în poveşti; Anii cei mai roditori; Balade, idile şi alte poezii; Cântecul de revoltă socială; Cântare a cuceririi independenţei; Vulturul; Constatări.

În *Prefaţă*, D.V. pornind de la considerentul că G.Coşbuc nu are încă o monografie pe care o merită, caută să elimine unele date considerate adevărate din viaţa şi activitatea poetului, dar care însă nu sunt decât legende. D.V. porneşte cercetarea sa nu de la volumele poetului, cum s-a întâmplat până atunci, şi de la poeziile izolate, ci de la reviste, dintre care unele nici nu figurau în biblioteca consacrată poetului. D.V. a urmărit opera literară a poetului în desfăşurarea ei în timp de patru decenii. Cercetând astfel creaţia poetului se destramă unele legende, care prin circulaţie au căpătat forţă de document. Deşi mulţi înclină să creadă că în poeziile lui Coşbuc totul este clar şi definitiv, totuşi se pot afla încă aspecte şi semnificaţii nebănuite. "O periodizare" după anumite criterii s-a impus, dar, recunoaşte D.V., şi altele sunt posibile.

Cu mici excepţii, D.V. nu a polemizat în această lucrare. În prima ediţie a "Dicţionarului" său, Marin Popa, după ce constată că D.V. în studiul său despre I. Popovici-Bănăţeanul a analizat viaţa şi opera acestuia până la epuizarea subiectului, vede just că în "G.Coşbuc", studiu similar prin procedee, comentariul analitic este conjugat cu informaţia documentară şi cu aparatajul de asigurare sociologică.

În *Literatura română* (Dicţionar cronologic. Coordonatori: I.C.Chiţimia - Al.Dima. Bucureşti, Ed. ştiinţifică şi enc. 1979, p. 598) se subliniază faptul că acest studiu este o cercetare aplicată asupra

creației poetului. "Se relevă raportarea continuă la contextul epocii literare".

În 1968, apare în Editura Academiei Române: *Ioan Slavici și lumea prin care a trecut,* o reconstituire pe baza a numeroase documente inedite și cercetării publicisticii vremii, a vieții lui Slavici și a epocii în care acesta a trăit". Iar Marin Popa în citatul dicționar scria în 1971: "Studiu masiv, cea mai importantă lucrare asupra biografiei prozatorului ardelean, urmărește cele mai mărunte detalii ale existenței și circumstanțelor existenței cu aceeași intenție de epuizare a subiectului, autorul recurgând nu numai la datele comode oferite de memorialistica lui Slavici, dar și la documente de arhivă care impun uneori cu totul alte adevăruri decât cele oferite de autor. Cele patru capitole - Sub stăpânire împărătească, În "Țară", Tribuna, În lupta pentru desăvârșirea unității naționale - prezintă reconstituirea evoluției unei existențe contradictorii și oneste și o evocare a unui climat spiritual, publicistic și politic al Transilvaniei, legate de unificarea statului român, prilej de exaltare a virtuților patriotice. Un capitol final de anexe, genealogia familiei de pe la 1800 până astăzi, o bibliografie completă și un indice de nume sunt anexate lucrării. Stilul este pozitivist, lăsându-se mai puțin loc comentariilor în favoarea faptelor semnificative prin ele însele".

În mod foarte ciudat, Marin Popa își schimbă atitudinea în ediția a II-a a *Dicționarului* său (1977). Lui Dimitrie Vatamaniuc i se rezervă un spațiu mult mai redus, considerându-se că studiile acestuia sunt studii monografice pozitiviste de epuizare factologică și de minim interes interpretativ!

În prefața monografiei, D.V. notează că Ioan Slavici a fost singurul dintre marii noștri clasici, care până de curând nu a avut o monografie. Slavici a avut o activitate literară și publicistică începută în 1871 și terminată în 1925. Această monografie începută în 1947 a fost plănuită ca un "excurs" asupra epocii 1848-1925.

Fiecare dintre cele patru capitole are subcapitole: Cap.I: În Siria, sub vechea cetate, În regimul "liberal"-la școală, Student în "drepturi" și "scrietor notarial", La Viena, catană și student, "România Jună", Serbarea de la Putna, Începuturi scriitoricești, În luptă pentru limbă, Păcatele ocârmuirii noastre; Cap.II: Popas la Iași, Comisia monumentelor istorice, Memento, "Timpul", Adversari și apărători, În învățământ, Societatea "Carpați"; Cap.III: Întemeierea "Tribunei", Orientarea politică, Institutul de peste munți, Procesele de presă, Mișcarea literară, La Vați, la temniță, Din nou la luptă; Cap. IV: Tribuniștii și acțiunea memorandistă, Mișcarea literară în timpul acțiunii memorandiste, Institutul Oteteleșeanu din Măgurele, Destrămarea mișcării tribuniste, Visuri gospodărești, "Trădările", În temniță cu socialiștii, Ultimii ani, Final.

În 1970, D.V. publică în Editura Academiei Române partea a II-a a lucrării despre Slavici: *Ioan Slavici. Opera literară.* Structura monografiei este următoarea: Prefață; Introducere; Cap.I: Cultura și concepția despre literatură și artă, cu subcapitolele: Cultura lui Slavici, Concepția despre literatură și artă; Cap.II: Opera literară: Poveștile, Teatrul, Nuvelele, Romanele, Memorialistica; Cap.III: Arta literară; Profil; Bibliografie; Index.

Biserica Mirăuți din Suceava

Dimitrie Vatamaniuc pornește în prezentarea operei scriitorului transilvănean de la o viziune a totalității, nu de la câteva scrieri, cum s-a procedat în trecut și a acordat atenție atât operelor incluse în volum, cât și celor rămase publicate în periodice, aducând în discuție scrieri identificate de el, despre care se vorbește acum prima oară, deși de la publicarea lor au trecut multe decenii. Examinarea activității literare a lui Ioan Slavici dintr-o perspectivă mai largă i-a permis lui Dimitrie Vatamaniuc să stabilească noi relații în cadrul operei scriitorului și a literaturii române și să dea o evaluare critică mai cuprinzătoare a contribuției sale la dezvoltarea prozei românești. Opera lui Slavici trebuie studiată și în contextul mișcării literare europene.

În 1970, apare în editura bucureșteană Albatros, micromonografia *Ion Agârbiceanu* care cuprinde o introducere, o bibliografie și cinci capitole: Începuturile literare, Povestirile, Cronica transilvană, Arhanghelii, și tipologia satului minier, Amintirile și peisajul locurilor natale.

În 1985, editura "Junimea" din Iași publică în colecția "Eminesciana" (nr. 39) monografia *Publicistica lui Eminescu 1871-1877.* O monografie de mare densitate, cu două capitole mari: I. La Albina, Familia, Federațiunea, Convorbiri literare, România și II. La Curierul de Iași. Primul capitol tratează următoarele subiecte: Eminescu, student la Viena - în apărarea instituțiilor culturale, O dispută între "tineri" și "bătrâni" și evaluarea repertoriului nostru teatral dinainte de 1870, Dualismul, "o ficțiune diplomatică", Serbarea de la Putna, manifestare a solidarității naționale, Interludiu cărturăresc și cultural, O conferință și teoria "claselor pozitive", "E unul din cei mai talentați juni". În cap. II apar: O schimbare fundamentală în statutul personal, O foaie literară, politică și culturală într-o publicație administrativă.

În capitolul *Publicistica politică* apar: Politica europeană și "chestiunea orientală", Jurnalul războiului sârbo-muntenegrin împotriva Imperiului Otoman, Războiul diplomației, Declararea independenței și participarea la războiul din 1877, Viața politică externă, Întâmplări istorice și serbări comemorative. În "Publicistica culturală" se discută: Foiletonul foii ieșene, Vechiul scris românesc, etnogeneza poporului român și unele probleme ale limbii, Prelecțiuni populare, Prelecțiuni publice, Conferințe, Viața teatrală, muzicală și artistică, Mișcarea culturală în provinciile românești de sub stăpâniri străine, Aspecte ale vieții culturale a comunităților românești din afara granițelor țării. Sunt prezentate apoi polemicile literare, pedagogice, politice și filosofice. Alte aspecte sunt: Instituții, personalități, cărți, reviste, ziare, ecouri din presa vremii, etc.

Dimitrie Vatamaniuc conchide relevând că publicistica eminesciană este însuflețită de cele mai nobile idealuri ale poporului român, fiind o prezență permanentă în conștiința posterității.

Istoricul literar a publicat în 1988 la Editura "Minerva" (Colecţia Universitas) studiul monografic *Eminescu. Manuscrisele.* Jurnal al formării intelectuale şi al lărgirii orizontului ştiinţific. Laborator de creaţie. Instrument de lucru.

D.V. a scos în evidenţă greutatea cercetării manuscriselor lui Eminescu. Acestea cuprind un număr restrâns de însemnări originale faţă de transcrierile, traducerile şi parafrazările. Transcrierile, mare parte în limba germană, se extind pe zeci de pagini. Şi notele de la cursurile universitare sunt parţial tot în limba germană. Traducerile se extind şi ele pe zeci de pagini, Eminescu transpunând în româneşte integral eseuri şi chiar broşuri. Istoricul literar conchide că Eminescu îşi relevă şi prin manuscrisele sale dimensiunile titanice ale personalităţii sale, cât şi organicitatea scrisului său.

Manuscrisele se prezintă în primul rând ca un "jurnal" al formării intelectuale şi al lărgirii orizontului ştiinţific al poetului. Două titluri din monografie sunt semnificative: *Manuscrisele, laborator de creaţie* şi *Manuscrisele, instrument de lucru.* Manuscrisele dovedesc din plin vastitatea intereselor culturale ale celui mai mare poet român.

La Galaţi, D.V. a tipărit în 1993 o nouă monografie despre Eminescu. Iar la Editura "Dacia", în acest an, a apărut monografia *Eminescu şi Transilvania.*

Dimitrie Vatamaniuc a publicat şi trei masive bibliografii, iar în pregătire o are pe a patra: cea a lui *Tudor Arghezi.*

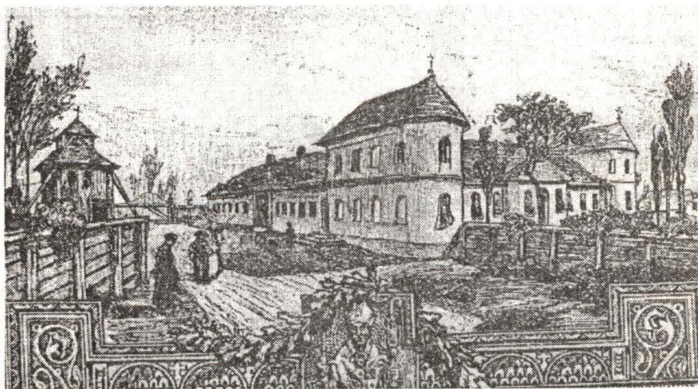
În 1973, Editura enciclopedică română publică *"Ioan Slavici - Bibliografia"* de Teofil Bugnariu, I.Domşa şi D.Vatamaniuc. (La coordonarea şi definitivarea redacţională a bibliografiei a colaborat şi Nicolae Gheran.) Lucrarea cuprinde o introducere, o cronologie şi trei capitole mari: *Opera lui I.Slavici* (în volume şi în periodice), *Despre opera şi personalitatea lui I.Slavici şi Corespondenţa.*

În 1974, istoricul literar publică în aceeaşi editură la Bucureşti *"Ion Agârbiceanu - Bibliografie"*, fişând aici un număr de 6510 titluri. După o introducere şi o cronologie, urmează: I. *Opera scriitorului* (în volume şi volume colective şi în periodice, atât antume, cât şi postume), II. *Despre opera şi personalitatea scriitorului, III. Corespondenţa.*

Adunarea materialului s-a efectuat şi la Biblioteca Academiei Române şi la Iaşi, Cluj, Sibiu, etc. Această bibliografie nu este numai a unui mare scriitor român, ci oglindeşte în mare măsură şi o întreagă epocă din literatura română.

O observaţie de amănunt: dat fiind faptul că *Bibliografia* a apărut în 1974, când oficialitatea avea o atitudine antibisericească, articolele cu caracter bisericesc scrise de Ion Agârbiceanu au apărut la subcapitolul "Articole cu caracter ecleziastic", dar nu li s-au dat titlurile, ci numai numele revistelor în care au apărut. În felul acesta au fost salvate pentru tipar contribuţiile bisericeşti ale preotului I.Agârbiceanu.

În 1977, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică din Bucureşti publică masiva lucrare *"Lucian Blaga - Bibliografie (1895-1961)",* însumând prezentarea a 8776 de referiri bibliografice. Notăm aici că după 1945 L.Blaga, care a fost una din cele mai mari personalităţi ale literaturii şi culturii române, a avut de suferit din cauza regimului comunist, fiind îndepărtat şi de la catedra pe care o deţinea la Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii clujene.

Mitropolia veche din Cernăuţi

Bibliografia ne oferă o imagine asupra întregii creaţii a lui Lucian Blaga, precum şi asupra ecoului pe care aceasta l-a avut în publicistica românească şi străină din 1910 până în 1977 inclisiv. Capitolele mari sunt: I. *Opera lui Lucian Blaga, II. Despre opera şi personalitatea lui Lucian Blaga, III. Corespondenţa, IV. Anexe, V. Addenda.*

D.V. consideră cartea lui drept o punte de legătură între cercetarea analitică de până acum şi sinteza de mâine.

Şi reviste şi ziare bucovinene sunt amintite aici: *Bucovina* (1941-1944), *Bucovina literară* (1941-1944), *Cronicar* (1943-1944), *Czernowitzer Allgemeine Zeitung* (1927), *Die Brucke* (1922), *Dreptatea* (1920-1928), *Făt-Frumos, Fond şi Formă, Glasul Bucovinei, Junimea literară, Buletinul lui Mihai Eminescu, Viaţa Bucovinei* (1933-1935).

Pentru a scăpa de neplăcerile cenzurii oficiale, D.V. s-a folosit de un procedeu foarte original. În loc de a cita numele unor reviste cercetate la Biblioteca Academiei Române, el le-a citat numai cota! (de ex. P.III.12506/1932-1933/.)

Cronologia elaborată de D.V. se bazează pe documente din arhive, presă şi corespondenţă. D.V. scoate în evidenţă valoarea naţională şi universală a lui Lucian Blaga.

Sunt prezentate scrierile originale şi traducerile, antume şi postume, traducerile lui Lucian Blaga în limbi străine.

Atât monografiile, cât şi bibliografiile lui D.V. sunt instrumente de lucru pentru orişicine vrea să se informeze temeinic în domeniile cercetate de istoricul şi criticul literar bucovinean.

D. Vatamaniuc a luat parte şi la editarea multor ediţii critice ale unor scriitori români şi ale unor opere literare.

În 1972, D.V. publică o antologie *"Nuvela istorică în secolul al XIX-lea",* însoţind-o de o prefaţă şi de note biografice şi bibliografice, de un dicţionar biografic de persoane şi de persoane fictive, de un glosar şi aprecieri critice (în Editura Albatros, Colecţia Lyceum).

Antologia cuprinde următoarele nuvele istorice, reunind astfel pentru prima dată texte reprezentative din secolul trecut: *"Alexandru Lăpuşneanu"* de C.Negruzzi, *"Dragoş"* de Gh. Asachi, *"Mihnea Vodă cel Rău şi Doamna Chiajna"* de Al. Odobescu, *"Decebal"* de I. Pop-Florentin, *"Amor şi răzbunare"* de I.A. Lapedatu şi *"Petru Rareş"* de N. Gane.

Editura "Dacia" din Cluj-Napoca (Colecţia *Restituiri* - 1976) publică: *I.A. Lapedatu - Încercări în literatură,* ediţie îngrijită de D. Vatamaniuc, cuprinzând şi o prefaţă şi note. Ediţia oferă pentru prima dată o imagine asupra activităţii scriitoriceşti a lui I.A. Lapedatu.

Prefaţa este structurată astfel: *La Sibiu, cu fraţii Eminovici; Cucerirea cetăţii ştiinţei - Orientul latin; O foaie de pregătire modernă, "Albina Carpaţilor", cea mai bună revistă de familie; Spre un repertoriu cu piese originale; Creator al nuvelei istorice transilvănene.*

Scriitorul, mort la numai 34 de ani, a fost una din personalităţile de seamă ale vremii, un profesor strălucit, un ziarist eminent, un scriitor cu preocupări multilaterale. Activitatea lui publicistică a fost mai vastă decât cea literară. Antologia cuprinde poezii, proză şi teatru, precum şi articole.

În colecţia *Lyceum* (Ed. Albatros) se publică: *Ioan Slavici - Moara cu noroc,*

cu prefață, tabel cronologic, note, bibliografie selectivă și referințe critice selectate de D. Vatamaniuc.

Câteva titluri din comentariile lui D.Vatamaniuc: *Un western transilvan: considerații preliminare, Geografia și istoria westernului transilvan, Hanul în peisajul transilvan, Psihologia intrusului, Înstrăinarea în familie, Lică Sămădău, personaj fără scrupule, Pieirea westernului.*

Textul este însoțit de foarte multe și bogate note în subsol, care contribuie substanțial la înțelegerea textului.

Editura "Minerva" scoate în 1975 în seria Patrimoniu: *Ioan Slavici - "Nuvele" (Popa Tanda, Scormon, Gura satului, Budulea Taichii, Moara cu noroc, Pădureanca).* Reperele istorico-literare sunt selectate din diferiți autori de D. V.

Tot în editura "Minerva" apare în 1976: *Ioan Slavici - "Mara".* Reperele istorico-literare sunt și aici selestate de D.V., care citează și un articol al său.

La Iași în Colecția *Eminesciana* (nr.18) se publică : *G. Călinescu. Avatarii faraonului Tla,* ediție îngrijită de D. Vatamaniuc, cu prefață, note, anexe și index. Analiza literară a unui manuscris eminescian *(Avatarii faraonului Tla)* a fost teza de doctorat a lui G. Călinescu, prezentată la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Iași. Textul eminescian este proza cea mai importantă pe care G. Călinescu a transcris-o din manuscrisele eminesciene, fiind și cea mai extinsă proză rămasă în manuscris și care prezintă dificultăți considerabile la descifrare. În transcrierea tezei de doctorat dactilografiate, D.V. a avut în vedere toate modificările și corecturile făcute pe textul dactilografiat de Călinescu. În anexe D.V, publică pentru prima oară documente în legătură cu doctoratul lui G. Călinescu și cu concursul pentru ocuparea conferinței de "Critică și estetică literară" la Facultatea de Litere și Filosofie din Iași. (În total 20 de documente.)

În 1980, Editura "Dacia" publică volumul :*Valeriu Braniște - "Oameni, fapte, imtâmplări".* Volumul are o prefață semnată de D. Vatamaniuc, care constată că Valeriu Braniște este una din figurile cele mai luminoase din publicistica transilvăneană de la începutul secolului trecut și începutul secolului nostru. Din activitatea sa, desfășurată în patru decenii (a activat și la Cernăuți) se desprinde figura unui cărturar cu un orizont larg, a unui patriot luminat, însuflețit de idealurile naționale românești, o fire de luptător. Valeriu Braniște a lăsat culturii române proză, studii pe diferite teme și peste 2000 de articole, fiind printre cei mai prolifici publiciști transilvăneni, fiind și un memorialist de seamă. Să nu uităm că Valeriu Braniște a fost și un profesor distins.

"Editura Militară" (Colecția Columna - București) publică în 1989: *Mihai Eminescu - Iubirea de patrie. Pagini de publicistică.* Ediție, cuvânt înainte și comentarii de D. Vatamaniuc.

Eminescu are cuvinte de prețuire pentru armată, în legătură cu problemele apărării patriei. Poetul, unul dintre "cei mai de seamă mânuitori ai condeiului gazetăresc", vede în oștirea permanentă reazemul libertății și independenței României.

Biserica din Horecea

Un rol important l-a avut D.V. și la tipărirea operei lui I. Slavici de către Editura "Minerva" (14 vol. 1967-1988, Colecția "Scriitori Români").

Vol. I: *Povești* (1967) cuprinde o prefață de D. Vatamaniuc; vol. II. *Nuvele* (1967) are note de D.V.; vol. III. *Nuvele* (1970) și vol. IV. *Nuvele* (1970) conțin de asemenea note D.V.; vol. V. *Postume* (stabilirea sumarului și note D.V. - 1971). La vol. VII. *Romane (Mara și Din bătrâni)* D.V. contribuie cu note (1973). Cu note participă D.V. și la vol. VIII.*Romane (Din două lumi, Cel din urmă armaș, Corbei, Din păcat în păcat, Revoluția din Pârlești, Vântură Țară, Viața lui Petru Cercel* - 1976), și vol. IX. *Memorialistica. Varia.* (1978) (În ultimul volum și cu indice.) la fel și în vol. X. *Studii și articole literare. Recenzii și cronici. Biografii. Portrete.* (1981) și în vol. XI. *Scrieri pedagogice* (1983), în vol. XII. *Scrieri pedagogice* (1983), în vol. XIII. *Scrieri social-politice, istorice, etnografice* (1984) și vol. XIV. (1988).

O contribuție esențială a avut-o D.V. la editarea ediției *Integrale a lui Eminescu.* D. Vatamaniuc în articolul *De la începuturi până în prezent* dă amănunte semnificative despre istoria apariției volumelor VII-XVI. Între 1936-1963, Perpessicius editase șase volume de poezie și literatură populară, dar el orbise. Din 1963 s-a discutat uneori în presă despre continuarea ediției, dar concret nu s-a întreprins nimic. După cum ne arată D. Vatamaniuc, în acea vreme climatul politic era ostil lui Eminescu, în special publicisticii sale. Noul director al Muzeului Literaturii Române, Al. Oprea, succesorul lui Perpessicius, și-a asumat răspunderea continuării ediției. O măsură de ordin politic, despre care am amintit la pag. 3, a făcut ca D.V. să ajungă ca muzeograf la Muzeul Literaturii Române. Prin venirea unui grup de persoane "indezirabile" în altă parte s-a format aici un sector de cercetare, în cadrul căruia s-a constituit un mic colectiv însărcinat cu continuarea ediției integrale, cu termen de finalizare 1989. Pentru partea de istorie literară a devenit responsabil Dimitrie Vatamaniuc, care oficial lucra cu jumătate de normă la ediție, iar cu cealaltă jumătate ca muzeograf. Măsura era necesară ca o acoperire față de forurile administrative, care altfel ar fi putut înceta plata salariilor.

Colectivul inițial restrâns s-a completat pe parcurs, uneori făcându-se apel și la colaboratori externi. Din colectivul inițial Dimitrie Vatamaniuc și Petru Creția au lucrat la toată ediția, primului revenindu-i și obligația "de a conduce această ambarcațiune mulți ani, în vremuri nu tocmai favorabile întreprinderilor de această anvergură".

În 1977, s-au tipărit "Opere" vol. VII (toate volumele au apărut în Editura Academiei Române), care conținea *Proza literară.* De aici începe "dezordinea", volumele care nu au mai apărut în ordinea prestabilită.

Nu apare vol. VIII. *Dramaturgia,* care era contractată de Editură cu Marin Bucur, fiind în litigiu cu acesta. Se trimite la tipar *Opere* vol IX. *Publicistica,* prin care începea editarea unei secțiuni interzise de regimul dictatorial de atunci

din opera eminesciană. La un moment dat, oficial se desfiinţase cenzura, editurile putând să trimită în tipografie manuscrise purtând girul redactorilor, redactorilor-şefi şi ai directorilor. Se născuse aşa-zisa "autocenzură". Deci volumul a fost trimis direct în tipografie, numai cu avizul Academiei Române. Dar tipărirea publicisticii a stârnit proteste, atât în ţară, cât şi în străinătate. Existau şi persoane interesate ca aceste articole ale lui Eminescu să nu apară. Atacurile s-au îndreptat atât împotriva lui Eminescu, cât şi împotriva colectivului de redactare. Volumul a apărut în 1980 şi conţinea *Publicistica* între anii 1870-1877. Astfel că în continuare se tipăreşte vol. XIV. *Traduceri* (1983), care nu punea probleme de ordin politic. În urma campaniei de presă a lui Constantin Noica în favoarea "Caietelor eminesciene", campanie susţinută şi de "Luceafărul", "Manuscriptum" şi "Transilvania", care au publicat manuscrise eminesciene, s-a ajuns la modificarea opticii oficiale, ceea ce face posibilă tipărirea publicisticii: Vol. XI. *Publicistica* (17 feb. - 31 dec. 1880) (1984), vol. XII. *Publicistica* (1 ian. - 31 dec. 1881 Timpul) (1984) şi vol. XIII. *Publicistica* (1882-1883, 1888-1889) (1985). Dar apariţiile acestea au fost condiţionate de obligaţia de a nu se face nici un fel de publicitate în jurul apariţiei acestor volume. În 1988 se tipăreşte vol. VIII. *Opere. Teatru*, iar în 1989 vol. XVI. *Opere. Corespondenţa.*

Un destin aparte a avut Opere. Vol. X. *Publicistică* (1 noiembrie 1877 - 15 februarie 1880. Timpul) (1989). Este retras în iunie 1989 şi i se interzice difuzarea. Prin inteligenţa tipografiei, notează D.V., au intrat în circuitul public şi exemplare care au trecut şi peste hotare. Şi dacă nu interveneau evenimentele din decembrie 1989, volumul risca să fie trimis la topit

Opere. Vol. XV. *Fragmentarium* (ultimul în ordinea apariţiei - 1993) cuprinde numai texte de manuscris, care au fost afiliate la celelalte volume, precum şi cele omise pe parcursul elaborării ediţiei. În volum se tipăresc pentru prima oară în traducere integrală textele germane din manuscrisele eminesciene şi tot pentru prima oară se face o departajare între texte originale, note de curs şi transcrieri, ceea ce este esenţial pentru studiile ştiinţifice.

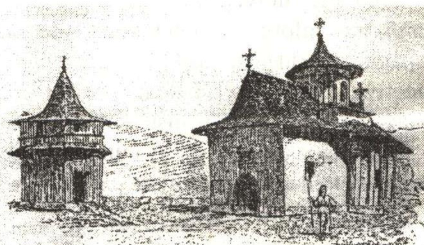
D. Vatamaniuc susţine pe bună dreptate că toate manuscrisele lui Eminescu sunt importante, căci ele arată aspiraţia lui Eminescu spre universalitate. Menţionăm că în vol. X se publică articole despre Basarabia şi Bucovina.

Istoricul literar ne atrage atenţia că toate textele au fost publicate integral, fără "purificări" prin puncte de suspensie. De asemenea, D.V. ne avertizează că în ediţia *Eminescu* nicăieri nu s-a făcut elogiul persoanelor politice şi a regimului politic dinainte de 1989!

În încheierea acestui articol, adevărat document istoric, D.V. consideră că măsurile administrative luate au fost prielnice pentru el, căci făcând abstracţie de neajunsurile materiale, s-a putut consacra împreună cu colegii lui unei activităţi care a reprezentat poate cea mai mare realizare la acest sfârşit de mileniu în activitatea editorială: *monumentala ediţie Integrală Eminescu.*

Dar D.V. ne avertizează că la o retipărire a acestei ediţii trebuie operate câteva modificări în cuprinsul ei.

Ne vom referi acum la câteva studii apărute în volume colective sau reviste.

Biserica din Pătrăuţi

În volumul: *Reviste literare româneşti de la începutul secolului al XX-lea* de Stancu Ilin, Ovidiu Papadina, Dana Popescu, Bucur Tincu, Dimitrie Vatamaniuc (Editura Academiei Române, Bucureşti, 1976), D.V. publică studiul monografic: *Pagini literare,* revistă enciclopedică, având următoarea ordonare a materialului: Sub apăsarea războiului, *Geneza revistei, Războiul "culturii naţionale", Proza, Sub semnul conflagraţiei mondiale, Poezia, Între Octavian Goga, Ion Minulescu şi George Bacovia.*

Pagini literare (Arad) a fost singura publicaţie transilvană din anii primului război mondial şi a adus o importantă contribuţie la susţinerea mişcării literare şi a luptei pentru unitatea culturală. În paginile acestei reviste se prefigurează şi destinul unor mari personalităţi ale culturii române: Lucian Blaga, N. Drăganu, Ioan Lupaş. Unii dintre întemeietorii revistei vor deveni profesori la Universitatea românescă din Cluj.

Eugen Gluck, G. Neamţu şi D. Vatamaniuc publică *Studii şi documente privind activitatea lui Ioan Slavici* (Vol. I şi II - Arad, 1976. Universitatea populară Arad). În vol. I, D.V. publică articolul: *Ioan Slavici în corespondenţă cu arădenii*, căruia îi dă în anexă o serie de scrisori.

În Biblioteca Academiei Române se află câteva extrase din periodice ale unor articole de D.V. Le vom aminti.

În 1958, D.V. publică în "Studii şi Cercetări de Istorie Literară şi Folclor" (VII, nr.2) studiul: *Din viaţa lui Ioan Popovici-Bănăţeanul,* cu două capitole: *În Caransebeş, student, În Bucureşti la Liga culturală,* scoate în evidenţă sărăcia scriitorului care a venit la Bucureşti bolnav şi sărac şi s-a reîntors acasă la fel de sărac, dar cu sănătatea ruinată definitiv.

În aceeaşi revistă (IX, nr.2, 1960) este publicat studiul: *Poezia lui Mihai Beniuc* - fragmente, în care autorul constată că Mihai Beniuc se numără printre poeţii cu o activitate literară mai veche, dar care abia după 23 august 1944 a cunoscut adevărata înflorire. D.V. constată că şi alţi scriitori se găsesc într-o situaţie similară. D.V. constată că poezia lui Beniuc este uimitor de unitară, este o poezie politică. D.V. constată că "este neîndoios că asupra poeziei lui M. Beniuc o judecată definitivă nu se poate da".

În aceeaşi revistă, dar care apare cu un nou nume: "Revista de Istorie şi Teorie Literară" (Tom 16, nr.1, 1967) se publică studiul: *Eminescu şi Slavici la "România Jună" din Viena.* Lupta lor pentru unitate naţională, în care D.V. arată că participarea lui Eminescu şi Slavici este una dintre cele mai importante, dacă nu contribuţia cea mai importantă. Ei considerau nefireşti graniţele despărţitoare care împiedicau manifestarea unităţii naţionale. Anii când cei doi scriitori au activat în "România Jună" sunt anii cei mai glorioşi din existenţa acestei societăţi.

Ca redactor, şef de secţie al Centrului de documentare ştiinţifică al Academiei Române publică în"Progresul ştiinţei" (2, nr.2, 1967): *Aspecte ale cercetării ştiinţifice în estetica şi istoria literară,* în care autorul se dovedeşte un bun cunoscător al situaţiei cercetării ştiinţifice şi din estul şi din vestul Europei. Fructuoasă este în cercetările de literatură comparată deplasarea de la comparare ca obiectiv principal la complexitate, prin studierea fenomenului literar în interdependenţă cu celelalte arte, ca muzica şi artele plastice.

În "Revista de Teorie şi Istorie Literară" (Tom 28, nr.1, ian.-mai 1979) D.V. publică: *Eminescu şi "Curierul de Iaşi".* Poetul a determinat mutaţii spectaculoase în configuraţia Părţii neoficiale a periodicului (partea literară - foiletonul ziarului - şi rubricile: Revista externă, Revista internă, Noutăţi). După plecarea poetului a urmat o cădere la fel de spectaculoasă.

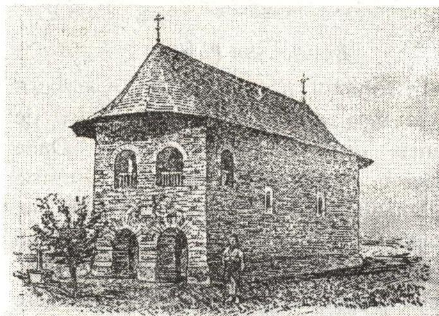
Să amintim acum câteva contribuţii în reviste bucovinene.

În *Analele Bucovinei* (Rădăuţi), periodic editat de Academia Română, Centrul de Studii "Bucovina", au apărut în nr. 1/1994 (An. I) trei studii, o recenzie şi o cronică. Cele trei articole sunt: "*Voluntarii bucovineni în războiul pentru întregirea ţării"; "Ernest Rudolf Neubauer, profesor, scriitor şi jurnalist"; "August Nibio şi presa germană rădăuţeană"*. Concluziile celor trei studii sunt următoarele: "Deşi în număr mare, dispersaţi însă pe fronturile de luptă, voluntarii nu schimbă desfăşurarea conflagraţiei mondiale. Acţiunile lor au o importanţă morală şi internaţională, prin punerea în practică a principiilor wilsoniene cu privire la autodeterminare, înainte ca ele să fie proclamate, şi au arătat lumii că prin libera voinţă şi nu prin cuceriri se înfăptuieşte idealul nostru de unitate naţională". "Ernst Rudolf Neubauer străbate în viaţă un drum asemeni celui lui Aron Pumnul, profesorul cernăuţean. Participanţi la revoluţia din 1848 împotriva stăpânirii pajurei cu două capete, unul la Viena, altul în Transilvania, găsesc noua patrie în Bucovina, provincia de margine a imperiului. Se identifică cu oamenii şi locurile, desfăşoară o activitate rodnică şi rămân aici şi în odihna veşnică". August Nibio se impune în mişcarea culturală din Bucovina din prima jumătate a secolului nostru ca un mesager al comunităţii germane din Bucovina anexată Imperiului Habsburgic în 1775. Apelează la presă, prin mijlocirea căreia face cunoscute valorile spirituale ale conaţionalilor săi. Informaţia bogată şi variată face din studiile şi articolele sale texte de referinţă pentru cercetătorul de azi."

Recenzia se referă la cartea lui Mihai Iacobescu - *Din istoria Bucovinei*. Vol. I (1774 - 1862) *De la administraţia militară la autonomia provincială* (Bucureşti, Editura Academiei Române, 1993), iar cronica la activitatea Centrului de Studii "Bucovina" (Rădăuţi).

În *Pagini bucovinene* (VII, nr.6, iunie 1988, Iaşi - Suceava), D.V. dă un autograf, prezentând ediţia naţională a operei lui Eminescu.

Foarte important este articolul *Ioan Slavici şi Bucovina*, publicat în revista Societăţii pentru cultura şi literatura română în Bucovina "Septentrion" (I, nr.2-3, 28 noiembrie 1990, Gălăneşti - Suceava). D.V. constată că Ioan Slavici s-a implicat în "chestiunile bucovinene" cu prilejul sărbătorilor de la Putna, rămânând alături de Eminescu, unul dintre cei mai activi apărători ai Bucovinei. Narând desfăşurarea serbării de la Putna, D.V. aminteşte şi de scrisoarea lui Slavici şi Eminescu, trimisă în ianuarie 1871 lui Arcadie Ciupercovici, arhimandritul Mănăstirii Putna, prin care îi încredinţa păstrarea darurilor aduse de delegaţia pentru pregătirea serbării. Documentul a fost întocmit de Ioan Slavici ca preşedinte şi de Eminescu ca secretar şi se păstrează la Mănăstirea Putna. Ioan Slavici este însărcinat cu tipărirea colecţiei de documente Hurmuzachi. Slavici tipăreşte împreună cu M. Kogălniceanu broşura: "Răpirea Bucovinei", după documente autentice. În "Timpul" (Iaşi, 1878) Slavici tipăreşte studiul: "Bucovina şi Basarabia". Slavici scriitorul şi-a asumat sarcina de a întocmi monografia românilor din Imperiul Habsburgic prin publicarea cărţii: *Die Rumänien in Ungarn, Siebenburgen und der Bukowina* (Viena,1881). *Monografia lui Ioan Slavici,* scrie D.V., "prezintă un interes aparte pentru Bucovina. Ea se tipăreşte într-o colecţie de prestigiu şi într-o limbă de circulaţie universală. Slavici oferea străinilor, informaţi tendenţios de o propagandă duşmănoasă, o prezentare obiectivă, din care puteau vedea că românii, departe de a fi nişte sălbatici, au o civilizaţie străveche şi o cultură parte integrantă a mişcării europene".

Biserica din Părhăuţi

În nr.4-5, aprilie 1991 (anul II) al aceleiaşi reviste, D.V. scrie articolul: *Eminescu şi literatura bucovineană* la 1860-1870. Concluzia lui D.V. este că Eminescu îşi face intrarea în literatură în climatul cultural în care şi-l face şi D. Petrino, cel mai important poet bucovinean dinainte de 1870. Ca de obicei, D.V. se bazează pe lucrări de bază privind literatura bucovineană, citându-i pe Aurel Vasiliu şi Constantin Loghin, cercetând ziarele şi revistele vremii, operele literare bucovinene de atunci, ce-i drept în general minore, precum Lepturalele lui A. Pumnul. "Cercetătorul se aşteaptă ca Aron Pumnul să acorde un spaţiu corespunzător literaturii bucovinene". dar nu sunt prezentaţi decât Daniil Scavinschi şi Teodor Racoce. Contribuţia cea mai importantă în dezvoltarea literaturii bucovinene a adus-o atunci "Foaia Societăţii Pentru Literatura şi Cultura Română în Bucovina" (Cernăuţi. 1865-1969) Această revistă a stat în atenţia lui Eminescu, îndeosebi pentru poeziile populare publicate aici, după cum se vede din decuparea unora din ele, "păstrate în manuscrisul 2260 şi integrate în colecţia sa a creaţiei populare". În această revistă au fost publicaţi poeţi care n-au fost activi înainte de 1860.

În revista *Glasul Bucovinei* (Cernăuţi, Bucureşti), D.V. a publicat articolele: *Eminescu şi Bucovina* (2/1994) şi *Eminescu şi "Foaia Societăţii Pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina* " (3/1994).

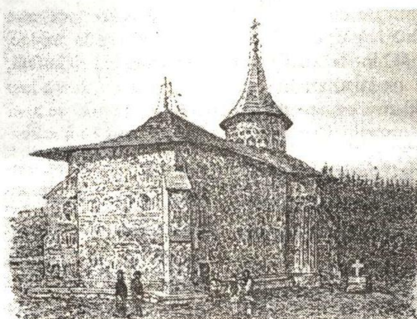
În Revista de referate şi recenzii *Teoria şi istoria literaturii şi artei* (revista a aparţinut iniţial Academiei Române, apoi din 1970 "Centrul de documentare ştiinţifică a Academiei Române", a trecut sub egida Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice), D.Vatamaniuc, care a făcut parte şi din colectivul de redacţie al periodicului, a publicat mai multe recenzii ale unor cărţi apărute recent în limbile franceză şi italiană. Lucrările recenzate sunt opusuri ştiinţifice de mare valoare, care tratează în primul rând probleme de literatura franceză şi italiană, dar care se ocupă şi de literaturile engleză, germană, austriacă, portugheză, americană, maghiară, română, poloneză, cubaneză, africană, norvegiană, canadiană, spaniolă, rusă, daneză, latină, etc. Au fost recenzate şi reviste, numere omagiale şi cu un subiect unitar. Iată numele autorilor recenzaţi cu lucrări originale sau traduse în limba italiană: Natalino Sapegno, Daniela della Valle, Gianfranco Folena, Mario Casella, Mario Puppo, Lucio Lugnani, Giovanni Getto, Giuseppe Belotti, Ettore Paratore, Attilio Brilli, Helmut A. Hatzfeld, Gaetano Mariani, Ezio Raimondi, Alberto Lubuda, Mario Ruffini, Sergio Torresani, Giani Pozzi, Riccardo Scrivano, Alessandro Ronconi, Luigi M. Personni, Francesco Mattesini, Gosta Anderson, Francesco Binni, Alfredo Sisca, Pietri Spinucci. Dintre autorii care au apărut în limba franceză îi notăm pe Didier Anzier, Emma Stojković-Mazzariol, Claude Henri Freches, Jaques Bousquet, Jean Normand, André Maurois, Kléber Haedens, Paul Surer, Michel Butor, Raymond Trousson, Louis Vax, Jean Marx, Tibor Kardos, Faith Lyons, Henry Troyat, Pierre de Boisdeffre (cartea acestuia: "O istorie vie a literaturii franceze de azi" a apărut în traducere românească la Bucureşti, Editura Minerva, 1972), Barbra Bowen, Jean Bertrand Barrere, Roger Bauer, Christian Nerlo, Pierre Vidand, A. Weiss, Pierre Henri Simon, Michel Sanouillet, Robert Aulotte, Jacques Caban, Bonner Mitchell, Maxime Chevalier, Christian Bec, Andre

Lalois, Armand Pripet, Pierre de Grandorre, Jozup Waldapfel, Jean Weisgerber, Maurice Nadeau, Rene de Chantal, Jean Charles Paven, Albert Mas, Gilbert Gadaffre, Marc Rene Jung, Paul Genuist, Ida Maier, Michel Raimond, Simone Viarre, Marianne Debouzy, Monique Juhin-Klener, André Bleikasten, Francois Pitury, Michel Gresset, Andre Strauss, Leon Kolodzic, Alessandro Pellegrini, Fernand Bartfeld, Istvan Soter, J. Bedner, Jean Tuochard, Jean Rousset, Frederic Durand, Paul-Ives Sebillot, Monique Maka-Schepper, Christians Pons.'

În recenziile lui D.V., ne întâlnim cu Victor Hugo, Pirandello, Dante, Tristan l'Hermite, Camus, Leopardi, Henry James, Michel de Gelderode, Corneille, Claudel, Beranger, Ibsen, Singrid Undset, Giacomo Benedetti, Paul Valery, Richardson, Niccolo Macchiavelli, Wieland, Alessandro Manzoni, Gabriele d'Annunzio, Ariosto, Petrarca, André Gide, William Faulkner, Dostoievski, Gustave Flaubert, Marcel Proust, Jean Giono, Stendhal, Hart Crane, Alain Fournier, Angelo Poliziano, Ovid, Panait Istrate. S-au analizat probleme de istoria literaturii, istoriei a unor literaturi ca cea latină, maghiară, franceză, canadiană, cubaneză, diferite motive literare, influenţe literare în afara graniţelor, evoluţia unor genuri, probleme de folclor, de critică literară, etc.

Două extrase citate de *Literatura română - Ghid bibliografic*, partea II (Biblioteca Centrală Universitară - Bucureşti, 1983) sunt: *Cronica transilvană a lui I. Agârbiceanu - Fragment de monografie* (Editura Academiei Române, Bucureşti, 1959) (Academia Română. Institutul de Istoria Literaturii şi Folclor) şi *Romanul timpurilor trecute* (Academia Română. idem.)

În multele sale studii şi recenzii (neamintite până acum) publicate în diferite periodice, criticul şi istoricul literar bucovinean a cercetat viaţa, activitatea şi opera mai multor poeţi şi prozatori români, ca: *Ion Agârbiceanu, V. Alecsandri, Lucian Blaga, Ion Luca Caragiale, George Coşbuc, Ion Creangă, Mihai Eminescu* (şi membri familiei sale), *N. Gane, O. Goga, B.P. Hasdeu, C. Ignătescu, Aurel Mihale, Dumitru Mircea*, etc. Amintim câteva titluri: *Ion Agârbiceanu şi peisajul locurilor natale, Lumea nuvelelor lui I. Agârbiceanu, Începuturile literare ale lui I. Agârbiceanu, Poetul Vasile Alecsandri şi "Albina Carpaţilor", Poetul "corolei de minuni" în primele traduceri, Caragiale şi clasa muncitoare, Teoria literară şi părerile despre limbă ale lui Caragiale, Pe marginea unei ediţii critice din opera lui George Coşbuc, Două imagini ale satului în "Amintiri din copilărie", Poezia lui Octavian Goga, N. Gane, B.P. Hasdeu şi "Junimea", Despre oglindirea adevărului istoric în roman*[Romanul lui C. Ignătescu. *Moşia oamenilor slobozi*], *Un nou roman din viaţa ţărănimii* [Aurel Mihale. *Ogoare noi*], *În plină actualitate* [Dumitru Mircea. *Pâine albă*]. Iar în legătură cu Eminescu citâm: *"Să fie Blajul vatra străbunilor lui Eminescu", "Visul - o dimensiune a prozei eminesciene", "Eminescu pe drumul străbunilor săi", "Un glosar• de termeni populari", "Valenţele polemice ale gazetarului", Eminescu şi "Curierul de Iaşi", Alte pagini de ziaristică, Eminescu în lumina*

Biserica din Voroneţ

memorialisticii lui G. Panu, Ecouri ale publicisticii eminesciene în presa românească şi străină, Eminescu şi publicaţiile sibiene, Valenţele publicisticii, Eminescu la "Timpul" în 1877, Mistuitoarea dragoste de ţară, Preocupări pentru istoria naţională şi universală, Eminescu şi Tocqueville, Eminescu la "Timpul" şi polemica cu "Poporul", Publicistica lui Eminescu la "Timpul" şi ediţiile critice, Literatura universală în manuscrisele eminesciene şi în proza sa politică, Problema independenţei în gazetăria poetului, Eminescu - bibliotecar, Eminescu - colaborator la "Federaţiunea", Un alt arbore genealogic în Maramureş, Ilie Eminovici, Gheorghe Eminovici.

Acestea sunt o parte din studiile şi articolele publicate în diferite periodice. Unele articole au fost traduse şi în limba germană.

D.V. a scris prefaţa la *Mihai Eminescu - Fragmentarium* (Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1981)

Dimitrie Vatamaniuc este citat în toate lucrările de sinteză privitoare la literatura română (ca de ex. *Literatura română - Dicţionar cronologic*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1979; *Literatura română - Ghid bibliografic*, partea a II-a: Scriitori M - Z, Bucureşti, Biblioteca Centrală Universitară, 1983, etc.) precum şi în lucrările de specialitate care se ocupă cu investigarea lui Eminescu şi a altor scriitori români studiaţi de cercetătorul bucovinean.

Bineînţeles că este citat şi în lucrarea lui Emil Satco şi Ioan Pânzar: *Dicţionar de literatură: Bucovina* (Suceava. Biblioteca Bucovinei "I.G. Sbierea, 1993) precum şi în micul dicţionar: *Scriitori bucovineni* de N. Moscaliuc şi I. Pânzaru (Suceava, 1992).

Vom aminti şi de lucrarea lui Ion Roşu: *Legendă şi adevăr în biografia lui Eminescu - Originile* (Bucureşti, Editura Cartea românească, 1989), dar în cu totul alt context. În afară de Dimitrie Vatamaniuc, Ion Roşu îi citează şi pe Daniel Werenka (!!!) şi pe Rudolf Wagner. Este adevărat că Daniil Verenca (1847-1920) a semnat lucrările sale scrise în limba germană cu ortografie germană, dar el n-a fost un geograf austriac, ci un scriitor român bucovinean. (Vezi Constantin Loghin *Istoria literaturii române din Bucovina 1775-1918*, Cernăuţi, 1926, şi Ion Pânzaru, Petru Froicu, şi Eugen Dumitriu *Ştiinţa în Bucovina - Ghid bibliografic III*, Suceava, 1984). Ion Roşu ar fi putut să se documenteze în această direcţie!!! Iar Rudolf Wagner, pe care Ion Roşu îl consideră drept istoric austriac, s-a născut îm 1911 la Stryj, un oraş în Galiţia, a urmat şcoala la Gura Humorului, iar cursurile universitare le-a urmat la Universitatea Românească din Cernăuţi. Iar după terminarea celui de-al doilea război mondial a fost activ în Germania.

Iată-ne ajunşi acum la finalul acestei expuneri, în care s-a schiţat foarte sumar, şi prin aceasta incomplet, activitatea omului de ştiinţă Dimitrie Vatamaniuc, menţionând fugar şi activitatea acestuia de poet şi prozator, cu care acesta şi-a început activitatea publicistică. Dacă n-a putut ajunge profesor universitar, totuşi D.V. a avut condiţii acceptabile de muncă intelectuală la Centrul de Documentare Ştiinţifică al Academiei Române, dovada concretă pentru aceasta fiind publicaţiile sale din acest răstimp. Contribuţia masivă la editarea *Integralei* lui Eminescu constituie un merit excepţional al cercetătorului bucovinean.

Activitatea lui Dimitrie Vatamaniuc îşi aşteaptă un cercetător la fel de meticulos.

Acum, la aniversarea unei vârste frumoase, îi dorim lui DIMITRIE VATAMANIUC încă mulţi ani de muncă intensă şi rodnică !

OMAGIUL MAGISTRULUI - EVOCARE

MIHAI DRĂGAN

Universitarul, criticul şi istoricul literar, membru titular al Uniunii Scriitorilor, MIHAI DRĂGAN, se naşte pe 6 decembrie 1937 în satul Viişoara, comuna Tg. Trotuş, judeţul Bacău. Absolvă liceul în 1955 la Tg.Ocna şi Facultatea de Filologie din Iaşi în 1960. Se stabileşte la Iaşi unde îşi începe cariera de universitar şi se impune prin calităţile sale deosebite de critic şi istoric literar. Ajunge profesor universitar la Catedra de Literatură Română a Facultăţii de Filologie a Universităţii "Alexandru Ioan Cuza". Teza sa de doctorat, un studiu monografic despre *Bogdan Petriceicu Haşdeu*, a fost susţinută în 1972.În acelaşi an, lucrarea este tipărită la Editura "Junimea" din Iaşi. "Mihai Drăgan a reprezentat "o voce" în critica şi istoria literară contemporană, remarcându-se prin rigoarea informaţiei, echilibru şi o independeţă de spirit apreciată în revistele de specialitate" (V.Alexescu şi M.Mardare)

Începuturile sale publicistice sunt încă de pe vremea liceului, apoi de pe vremea studenţiei. Scrie recenzii şi cronici literare, mai ales la "Iaşul Literar", iar din 1964, se numără între colaboratorii activi ai revistei ATENEU.Apoi colaborează la "Luceafărul" şi "Cronica", cu studii şi articole despre Titu Maiorescu. Volumul său de debut *Aproximaţii critice*, ce a apărut în 1970 la "Junimea" a cuprins studii şi articole şi a stârnit apariţia celui de-al doilea volum, în 1973, *Reacţii critice.* La editura "Albatros" îi apare un studiu monografic despre *Garabet Ibrăileanu.*

Atras de o altă personalitate monumentală a literaturii noastre, *Mihai Eminescu,* Mihai Drăgan propune, prin studiile sale şi o activitate riguroasă de editor, noi puncte de vedere în interpretarea creaţiei eminesciene.Din 1974, sub îngrijirea sa, apare colecţia *Eminesciana,* care va cuprinde selectiv tot ce s-a scris *de* şi *despre Eminescu* la noi şi în alte limbi (peste 52 de volume). La apariţia volumului său *Mihai Eminescu. Interpretări, vol.1,* (nr.27 din *Eminesciana*), presa literară sublinia "aspiraţia cercetătorului de a duce mai departe investigaţia eminesciană, în spiritul marilor maeştri ai criticii (...), rafinând mijloacele critice. (Gh.Bulgăr)

A fost distins cu: Premiul Uniunii Scriitorilor, pe 1972 pentru monografia "Haşdeu" şi Premiul Asociaţiei Scriitorilor din Iaşi, pe 1982, pentru *Mihai Eminescu. Interpretări -I.* Remarcăm că la fiecare 15 ianuarie sau 15 iunie când omagiem geniul eminescian, Mihai Drăgan publica în principalele reviste literare studii care au completat concepţia noastră despre Eminescu. Dintre acestea amintim doar *Geniul implicat în istorie, Demonism şi titanism la Eminescu, Izvoarele marii poezii,* etc. Orice cercetare dedicată creaţiei lui Eminescu dovedeşte că aceasta se înfăţişează, peste timp, ca o "operă deschisă" aflată sub semnul eternităţii.

Dacă în primul volum al cărţii *Mihai Eminescu. Intrepretări,* Mihai Drăgan face o analiză lucidă, profundă, cu idei originale, a perioadei de început din creaţia lui Eminescu, al doilea volum, cu titlu omonim, apărut în 1986, tot în colecţia *Eminesciana,* (nr.40), interpretează tot epoca de tinereţe a "Luceafărului poeziei româneşti". Aşa cum afirmă autorul în "Argument", a avut intenţia de a realiza "un studiu consacrat operei lui Eminescu de tinereţe, analizată în totalitatea şi coerenţa ei".

Referindu-se la cele două volume ale *Interpretărilor* creaţiei eminesciene, Alexandru Piru afirma: "Delimitându-se de excesele de metodă ale unor cercetători mai noi ai operei eminesciene, Mihai Drăgan înţelege să meargă fără riscuri pe urmele tradiţiei critice, confirmate de timp, româneşti", iar universitarul Ilie Dan, bucovinean după origine, trăgea concluzia: "Calităţile recunoscute - erudiţie, discernământ critic, judecăţi de valoare sigure, analiză literară profundă, spirit polemic, se reîntîlnesc şi în prezentul volum. E de remarcat, mai întâi, faptul că Mihai Drăgan dovedeşte o cunoaştere excepţională a biografiei şi operei lui Eminescu. Prin urmare, demersul său istorico-literar porneşte din interiorul creaţiei eminesciene, (subl. n., V.N.) în al doilea rând, criticul ieşean practică un comparatism adecvat pentru a stabili repere sigure de situare şi apreciere peste timp, a caracterului naţional şi universal al poeziei eminesciene."

Ajungând EMINESCOLOG contemporan de seamă, Mihai Drăgan a îngrijit şi prefaţat ediţii la *Pagini alese* de B.P.Haşdeu, *Campanii* de G.Ibrăileanu şi *Mihai Eminescu* - studii şi articole de G.Ibrăileanu, ori a scris prefeţe la operele *Răzvan şi Vidra,* de B.P.Haşdeu, *Vremuri de bejenie. Nunta domniţei Ruxandra,* de M.Sadoveanu, *Pasteluri şi legende,* de V.Alecsandri, etc.

Ca mentor al filologilor români, Mihai Drăgan a cutreierat şcolile din Moldova şi a conferenţiat mai în aproape toate oraşele ei. A fost un bun colaborator pentru profesorii din învăţământul preuniversitar. Filiala din Rădăuţi a Societăţii de Ştiinţe Filologice, spre mândria ei, păstrează banda magnetică pe care este înregistrată comunicarea ţinută în faţa profesorilor filologi rădăuţeni din 17 mai 1987 cu privire la menirea criticii literare în raport cu opera eminesciană. Reproducem, în continuare, prima parte a acestei comunicări. Titlul acesteia a fost formulat, luându-se o idee din miezul conferinţei.

"Mihai Drăgan nu a fost un om comod, mai ales pentru veleitari şi superficiali. Nu i-au iertat-o niciodată şi s-au răzbunat cu mijloacele perfidiei. Neînţelegând să cedeze asupra opiniilor proprii, în nedrept de scurta-i viaţă, Mihai Drăgan s-a încovoiat o singură dată, în după amiaza zilei de 1 noiembrie 1993". (Dan Mănucă)

A fost înmormântat la cimitirul Eternitatea din Iaşi.

Magda Ursache i-a închinat romanul *Universitatea care ucide,* apărut la Editura "Timpul", în 1995, memoriei "Ultimului eminescolog al Universităţii "Al.I.Cuza". Şi pentru cei care l-au plâns, dar şi pentru cei care l-au ucis".

VICHENTIE NICOLAICIUC

"TENDINȚA ESTE DE A-L RECEPTA PE EMINESCU PARȚIAL ȘI NU PORNEȘTE DIN INTERIOR..." (I)

Prof. Univ. Dr. MIHAI DRĂGAN - Comunicare ținută la RĂDĂUȚI pe 17 MAI 1987

Stimați colegi,

Subiectul pe care aș vrea să-l dezvolt în fața dvs. nu este încă prea clar delimitat. Mă gândesc doar la mai multe aspecte pe care să le dezvolt.

EMINESCU este un subiect vast și aș vrea să-l abordez doar modul cum îl citim și cum îl înțelegem astăzi. La Iași, a avut loc timp de trei zile din săptămâna trecută a 13-a ediție a "Colocviului Național Studențesc: EMINESCU", unde studenții din toate centrele universitare, inclusiv și cei de la Suceava, au prezentat lucrări pe o problemă sau alta.

Între modul dvs. și modul în care este tratat Eminescu de aceștia este o mare deosebire asupra cărora nu m-aș pronunța din punct de vedere valoric. Numai dacă ai preocupări oarecum sistematice care mă îndreptățesc să-mi spun părerea în chip de critic asupra unor lucruri. Pentru mulți dintre tinerii de astăzi, Eminescu este un pretext de a-l studia pentru a spune ceva, invocând mai ales în lecturile lor spirite românești(...). Știm că există o tendință, e drept, în ultima vreme mai domolită, de a-i studia pe scriitorii români prin lentilele venite din alte părți, cu credința că astfel ne modernizăm, devenim interesanți. Însă modernizarea nu o dată este confundată cu moda(...). Să nu ne facem iluzii!

Dacă azi apare o modă nouă, ea mai este astăzi actuală în Occident ? Acolo de mult a devenit răsplată, fiindcă la noi ajunge mai târziu. Și această obsesie a modernizării a mers atât de departe încât, acum și în școală, la clasă, nu mai suntem așa de tentați să ne modernizăm și să sucim mintea elevilor cu tot felul de lucruri care nu au dat randamentul scontat. Pentru că orice modernizare presupune și existența unui spirit critic. Se știe cu cât există acea capacitate de a vedea, de a discerne pe cât este posibil ce este valoare și are șansa să dureze și ce nu este valoare și are șansa să se piardă repede din actualitate. Ori, tocmai în cazul de față, *tendința este de a-l recepta pe Eminescu într-un mod, pe de o parte care este parțial, și în al doilea rând, nu pornește din interior...* Un fenomen poți să-l abordezi din două puncte de vedere, ori din punct de vedere exterior și atunci riscul este foarte mare pentru că poți să ajungi la erori și aceste erori se întâmplă nu numai în domeniul istoriei și criticii literare, dar și în domeniul lingvisticii și filologiei, și poți să-l abordezi din interior, cum este normal să privești acolo lucrurile, cu "fața criticii în mână". *Ori abordarea din interior presupune un mod de lectură și acesta nu poate să fie parțial, ci trebuie să fie la un mod totalizant, într-o vuziune integratoare,* ca să nu mai spun că sunt unele tendințe de a aplica la Eminescu niște formule de-a gata.

În aceste zile studenții au comunicat niște lucruri foarte interesante, cu inteligență, cu o aplicație pentru o idee, pentru manevrarea acestor idei, dar într-un sumum aproximativ. Ei bine! Se știe că generația 80 este generația care practică umorul, este ironică, într-un limbaj popular, este generația care ia peste picior un lucru sau altul. Tinerii de azi cred că și Eminescu a fost un parodist, un gramaticist veritabil și văd în Eminescu un ironist, un spirit care râde tot timpul și face haz. Eu am apreciat capacitatea lor de a găsi lucruri care nu există, dar credința mea este că *Eminescu este o conștiință extraordinar de adânc implicată în spiritualitatea românească* care n-a glumit cu nimic. Când a ajuns la ironie și la pamflet, acestea au izvorât dintr-o neaderență profundă la niște realități care l-au mâhnit profund pe poet și care l-au dus nu la un fel de pesimism, ci la o conștiință tragică, la o măsură cu limita biologică, cu o tendință de a o depăși. Ca să nu mai spun *că există tendința de a se vedea la Eminescu un om de știință.* La un colocviu, ținut la Suceava, Solomon Marcus demonstra invocând unele păreri destul de fragile că Eminescu este un om de știință care ar fi anticipat unele elemente moderne. Aceasta nu m-a împiedicat pe mine să abordez această problemă personal cu domnul Solomon Marcus căruia i-am spus hotărât că nu cred în afirmația, întrucât părerea lui este doar un punct de a-l privi pe Eminescu din exterior. Abordându-l astfel pe Eminescu se face o mică confuzie între orizontul intelectual al lui Eminescu și capacitatea sa de a emite niște idei și teorii într-un domeniu sau altul. *El era un model unic, nu om de cultură universalist. A avut o curiozitate spirituală, o neliniște și o sete de cultură care depășește puterea noastră de imaginație.* Și atunci, Eminescu s-a pregătit în toate domeniile, nu numai în domeniul strict umanist. El a trecut și dincolo, având chiar ideea unei fuziuni între domenii, dar cu ideea că un poet nu poate - cu excepția lui Goethe - șă vină cu idei științifice. Și în ultimii ani la noi s-a scris foarte mult pe această temă și de unde până acum noi vroiam să demonstrăm europenilor că Eminescu era un mare poet, acum europenii care își cunosc limba română - se întreabă: Eminescu este un om de știință sau este poet, fiindcă de acum vreți să-l puneți pe Eminescu înaintea lui Einstein și înaintea fizicii atomice și așa mai departe. Aceasta e așa la noi - cum să spun? - o tendință de a fi mereu nou, de a răsturna ironic și parodic. *Știința nu se face pe fragmente,* fără să cunoști vărfurile mari ale cercetărilor până atunci. *Interpretarea unui mare autor este un proces critic și,* într-adevăr, putem vorbi acum de un secol de eminescologie și putem spune, fără ezitare, că momentele de modernizare și de implicare adâncă a criticii noastre în spiritul metodelor europene s-a făcut nu exersându-se pe autori mărunți, ci, în primul rând, pe Eminescu. Putem veni cu argumente.

Cel mai mare studiu al lui Maiorescu - primul nostru mare critic - este dedicat lui Eminescu. Cele mai importante studii ale lui Garabet Ibrăileanu - care la o judecată rezistă - sunt consacrate lui Eminescu. George Călinescu ne-a dat, în privința aceasta, un reper absolut - cele mai importante studii ale lui de aplicații critice - sunt consacrate lui Eminescu. Tudor Vianu - de asemenea, sau în epoca noastră, Edgar Papu. Deci, Eminescu nu e un scriitor care acum e modern și acum nu e modern. Pentru că ideea aceasta cu modernitatea sau cu lipsa de

modernitate nu e decât o născocire teoretică. În primul rând, modernitatea ține de valoare. Ori curentul acesta crede că putem să înnoim cercetarea văzând în Eminescu și altceva decât este el. Adică să vedem în Eminescu un om de știință, ceea ce este după părerea mea lipsit de temei adânc, fiindcă un poet are intuiții, un poet pleacă nu de la o realitate, de la o idee filosofică. Dacă Eminescu ar fi versificat ideile filosofice ale vremii, ideile științifice, ar fi fost un poet didacticist, așa cum au fost alții, și n-ar fi avut sorți de izbândă. Poetul vine cu o viziune asupra lumii. Vine cu o concepție poetică, cu o viziune creatoare care este numai a lui. *Originalitatea unei opere nu ți-o dă niciodată conținutul, ci, în primul rând, forma care se află după sinea frazei și în conținut. Dacă Eminescu este un spirit enciclopedic, un spirit de renaștere, un om total, un scriitor total, atunci esența operei sale nu este știința, ci este opera propriu-zisă.* De aceea, în ce mă privește, susțin un punct de vedere pe care încerc să-l argumentez după puterile și cunoștințele mele, care bat spre alte perspective. Unele din perspective le întâlnim nu în puținele studii de astăzi pe care le-am citit cu o imensă greutate, pentru că sunt scrise și într-un limbaj de împrumut, cu aplicații ce se potrivesc foarte puțin la Eminescu și care țin de o anumită modă.

Și în perioada interbelică a fost moda introducerii psihanalizei în studiul operei lui Eminescu și rezultatele au fost detestabile. Astăzi s-au reluat, dar nu s-a mers mai departe. Însă s-a ajuns la o perspectivă puțin cam ridicolă. După aceea s-a introdus moda de a cerceta poezia lui Eminescu cu lentila omului de știință: fizician, matematician, chimist, biolog,etc. și de a se trage concluzii care nu pot fi susținute în nici un fel. Și ceea ce este mai trist e că oamenii serioși pot să cadă pradă acestui curent scientist și să ajungă să susțină fără argumente asemenea lucruri. Eu am să vă dau un singur exemplu - două versuri de-ale lui Eminescu, rămase în manuscris din drama *Mira*, scrisă la 1867-1870, care sună: *Viața este cuibul morții, moartea e sămânța vieții nouă* dă prilej unui profesor din București, George Munteanu, să creadă că Eminescu a descoperit aici legile termodinamicii, cele două legi principale ale termodinamicii. M-am documentat și eu și am aflat că sunt patru legi ale termodinamicii și că ele au fost descoperite - primele două - de un specialist în domeniu, Claudiu, pe la 1824. Mai mult. Textele rămase în manuscris, sunt considerate de oamenii de știință, dar mai prudent - mai ales - de literații că sunt drept creații ale lui Eminescu. Acum chestiunile încep să se decodeze și acești vajnici cercetători științifici se dezumflă asemenea unui balon prea umflat. De curând, în seria de operă mică, pregătită de o editoare eminentă, Aurelia Rusu, a apărut volumul 8, având texte din manuscris. La întocmirea acestei ediții participa și un eminent profesor de matematici, bucovinean la origine, care cunoaște foarte bine limba germană încă din copilărie, Dan Petrea Banu, de la Universitatea din Iași. El a descoperit textele după care Eminescu - ca orice om studios - își făcea conspecte, traduceri, făcea extrase pentru cultura lui. Profesorul a găsit textele respective și a demonstrat că textul cutare este tradus după cutare. *Deci nu Eminescu este autorul lor.* Însemnările sale despre căldură, despre mecanică, sunt simple notări ale oricăruí om care vrea să se cultive. Am avut această intuiție și eu am spus chiar odată într-o discuție polemică într-o renumită revistă că nu cred că Eminescu ar fi ajuns la aceste păreri. Iată că acum s-a și demonstrat că foarte multe texte nu sunt originale. Deci s-a bătut apa-n piuă în chip miraculos. Și nu aceasta este direcția. *Direcția este cuprinderea - pe cât posibil - totală a operei lui Eminescu și judecarea ei, folosindu-se un riguros criteriu valoric. Eminescu este un geniu, este o personalitate ieșită din comun, dar opera lui - dacă am privi-o global - nu poate fi situată la fel.* Aici intervine toată problema și anume spiritul critic și ca să aplicăm acest spirit critic trebuie să ne întoarcem la tradiția spiritului critic românesc. Să pornim chiar de la *Junimea*, să pornim chiar de la Eminescu care nu a fost numai un mare poet, dar a fost și un spirit critic, poate la fel de important ca și Maiorescu, și care a avut - pe deasupra - și o calitate eminentă în calitate de creator. Acest spirit critic și-a îndreptat nu numai spre artă, ci și asupra lui însuși. Este o veghe, o luciditate ieșită din comun și întregul laborator eminescian demonstrează această orientare. *Ca să înțelegem bine ce mare preț punea Eminescu pe valoare,* pe formă, nu trebuie neapărat să facem inutile studii comparatiste pentru a demonstra că avem o erudiție fantastică, *ci să plecăm din interior.*

În ce mă privește, folosind câteva sugestii călinesciene - cel mai important eminescolog - care sunt puțin cam de laborator, fiindcă el reia idei, se întoarce, le repetă, merge la analize parțiale etc. Totuși George Călinescu n-a realizat un studiu profund, nici complet. *Însă tendința cea mai potrivită este aceea de a face un studiu totalizant din interior, folosind toate metodele posibile care să meargă spre centrul operei.* Nu metoda este esențială, ci interpretarea ei. Ori fără interpretare nu este critică literară. Acum nu se vorbește chiar de modernism și modernizare, ci începe să se vorbească despre post-modernism. Ne întrebăm, fără îngrijorare, oare despre ce se va mai vorbi în anul 2000? Ce formule se vor mai inventa? Formulele acestea nu au valoare. Nici metodele nu au valoare. Metodele sunt efemere. Din punctul meu de vedere, Eminescu nu poate deveni ca o masă de disecție pentru a aplica o metodă sau alta. Critica presupune o anumită disciplină, o anumită rigoare intelectuală, așa cum ne învață tradiția marii noastre critici, care niciodată nu a fost o critică închisă între niște ziduri, ci a avut o largă deschidere spre critica occidentală, a pus un mare preț pe text. *În cele din urmă textul este suveran, el rămâne etern.*Problema esențială - cred eu - în această interpretare, nu numai la Eminescu, este continua întoarcere sistematică la text. În măsura în care apelăm la metodele străine este necesară o "digerare" a acestor metode străine îmcât să le însușim pentru a deveni ale noastre. Esențialul în literatură, în critică, nu constă în a împrumuta fără noimă tot felul de metode, ci constă să rămânem noi înșine.

Continuarea în numărul următor

Transcriere de pe bandă magnetică:
VICHENTIE NICOLAICIUC

DEBUTURI BUCOVINENE

SINCOPA ZEILOR...

Ştelele au lucit până la
jumătatea întunericului, dar
nu au ars tămâia nopţii, nici nu
s-au stins de dorul amurgului.
Din miezul cercului întunecat,
pe coaja arborilor permanenţei
a scris Augusta primul poem al
încercării.
Poezia Augustei este un joc al
sacrificiului. Zeul a orbit şi a
cerut jertfe. Există zei şi
amurguri şi jertfe depăşind
poeme.
A înţeles poeta, ce durere a
smuls, pogorând în sincopa
destinelor?

MĂLINA ANIŢOAIEI

***

...noaptea m-a izgonit din ea
Şi-am rămas să depăn firul
rătăcit din priviri -
eram ca un cântec rostogolit pe
podelele unui cabaret străin,
toată lumea se împedica de
mine
ca de o cale legată cu sârma
ghimpată,
cineva a venit cu o mătură
să-mi adune tot ce uitasem de
mult -
dar nu, noaptea m-a izgonit din
ea
şi eu nu stau bine pe făraş -
degeaba m-au adunat la un loc
cu mine,
nu-i nici o pagubă, pot să mă
spulber din nou,
acolo, pe podelele cabaretului
acela străin
firul Ariadnei e tocmai cărarea
legată cu sârmă ghimpată...

LIVIA AUGUSTA HALICI

FATA CU CICATRICE

În amintirea doamnei *Georgeta Scutaru*

Când eram mică de tot, îi auzeam pe oameni spunând că societatea are margine.

Nu înţelegem nici în ruptul capului ce ar putea însemna marginea societăţii. În orice caz, îmi imaginam o suprafaţă plată,cu linie strălucitoare şi pură la care trebuia să ajung ca să o pot întâlni pe bunica.

Bunica mea dispăruse de-acasă într-o jucărie mare de lemn. Dorinţa mea de a găsi acea linie era atât de profundă, încât abia dacă îmi mai păsa de mama, de tata şi de fratele meu deştept cu ochelari aurii.

Îi auzeam pe ai mei spunându-şi cuvinte, despre care nu ştiam dacă sunt urâte sau nu, şi atunci, alergam la. rochia mea albă şi la singurătatea mai stranie decât singurătatea vulpilor argintii.

Câtă vreme am stat la orfelinat, singura care mi-a lipsit a fost via cu struguri roz din spatele casei.

De la profesorii mei, aş fi vrut să învăţ definiţia surâsului.

Cu timpul, am înţeles că zâmbetul este un exerciţiu al gurii sau mai degrabă un surplus de înfrîngeri destinat să slujească estetica.

Într-o zi am furat un stilou de la profesoara de limba română.

Dorisem din toată inima să am ceva al meu - în afară de patul infirm şi de cerul care era întodeauna prea sus ca să-l pot închide în dulapul de fier.

La câteva zile, pedagogul a descoperit stiloul şi m-a bătut până la sânge.

-Bestie de la marginea societăţii! a urlat, izbindu-mă în piciorul drept cu o sticlă spartă.

Nu m-a dus nimeni la spital. Spitalele erau pentru copii adevăraţi, nu pentru sălbaticele vulpi argintii...

M-am furişat în podul orfelinatului şi am rămas ascunsă acolo două zile şi două nopţi.

Atunci am descoperit că foamea este infinitul care îţi sărută buzele cu lacrimi, că întunericul este nemărginirea care te îndurerează râzând, deci, infinitul nu este egal în tendinţe nemărginite.

Cea care m-a găsit a fost profesoara. M-a privit cum mă privise odinioară bunica. A îngenuncheat şi mi-a întins ceva portocaliu şi rotund.

-Uite o portocală! mi-a spus.

-Doamne! aşa arată portocalele...,am şoptit.

Îmi era frică de daruri.

Cred că atunci îmi este teamă să primesc.

A primi, înseamnă, câteodată, a cerşi celuilalt culpabilitatea ta.

-Stiloul este de acum al tău, a continuat femeia. Scrie cât de tare te dor rănile şi-atunci ar să-ţi treacă.

Nu mult după aceea, profesoara s-a furişat în spatele realităţii, ca şi bunica.

Pedagogul a început să mă bată din nou şi să-mi rupă hârtiile.

La şaptesprezece ani mi s-a spus că sunt liberă.

Ştiam despre libertate tot atât cât ştiusem cândva despre portocale.

Am plecat în sat pentru a revedea via cu struguri roz.

-Uite fata nebunului!, ziceau sătenii.

Partea cea mai abstractă a împrejurărilor era că nici nu-i uram, nici nu-i iubeam şi am intuit că sunt mai puternică decât nemărginirea, deoarece sunt egală în tendinţe infinite.

Singura mea dorinţă era să mă îmbrac, într-o rochie albă, pe care să nu o atingă decât soarele de amurg.

-Parcă te-aş cunoaşte de undeva, mi-a zis tata.

Apoi mi-a recitat un poem despre perfecţiunea întunericului definitiv.

După o săptămână, într-o zi, mi-a spus că se va îmbăta cu o cană de noapte.

Îmbrăcată cu rochia mea albă, l-am găsit agăţat de o grindă.

Eu n-am crezut niciodată că tata a murit. Poate mai degrabă, a vrut să fie o dată tată, s-a jucat de-a viaţa cu mine şi încercând să mă alinte, a rămas suspendat de stele.

Am fost totuşi copilul cuiva o săptămână.

Oamenii din jurul meu sunt total aiuriţi.

Habar nu au ce înseamnă marginea societăţii.

De fapt, ea este o cicatrice ameţitoare, o linie incandescentă, unde sigur le voi găsi pe bunica şi pe profesoara mea, căreia aş vrea să-i înapoiez stiloul, fiindcă nu mi-a folosit la nimic. Rănile totuşi mă dor.

MĂLINA ANIŢOAIEI

DIALOG BASARABEANO

MIHAI CIMPOI

M.C. - Stimate domnule Dimitrie Vatamaniuc, v-ați preocupat mai întâi de opera lui Ioan Slavici și a lui Ioan Popovici-Bănățeanul (teza ați susținut-o cu George Călinescu, după câte știu), dar ați ajuns în cele din urmă ... la Eminescu. Este pecetea firească a destinului istoricului literar: toate drumurile duc la cetatea eternă a culturii naționale, la Roma ei neclintită, care este opera lui Eminescu. Ați ajuns la el datorită distinșilor Dumneavoastră profesori D. Popovici și G. Călinescu, sau există cauze de ordin intern? Ce părere aveau ei despre Dumneavoastră. Bănuiau ei oare că discipolul lor devine eminescolog?

D.V. - Consider că nimeni nu-și consacră munca de-o viață pentru anume probleme, dacă ele nu răspund unor cauze de ordin intern. Este și altceva ce ține tot de structura internă. Conversarea în bibliotecă cu marile figuri ale trecutului o constituie și un mijloc de a mă separa, la adăpostul acestor figuri, de viața social politică din țara noastră din ultima jumătate de secol. În numeroasele cărți ce le-am tipărit și articole ce le-am publicat nu se găsește un rând măcar la adresa regimului ceaușist. Când mi-am început studiile la Sibiu, în 1944, unde era refugiată Universitatea din Cluj, Dimitrie Popovici ținea un curs despre Vasile Alecsandri, după care a trecut la Eminescu. Am audiat cursurile lui D. Popovici la Sibiu și la Cluj, însă și ale altor profesori ca Lucian Blaga, Liviu Rusu, Ion Breazu, D.D. Roșca, Onisifor Chibu, Ștefan Pașca, Nicolae Mărgineanu. Lucrarea mea de doctorat a fost, inițial, *Ioan Slavici și lumea prin care a trecut* și urma să o susțin cu D. Popovici, însă a intervenit reforma învățământului, prin care s-a desființat sistemul de până atunci al doctoratelor. Ioan Slavici este un scriitor cu o viață lungă (1848-1925), și am înfățișat, prin biografia sa, societatea românească și implicit mișcarea culturală și literară pe întinderea unui secol. Ocupă aici un loc important și Eminescu, precum și alte personalități cu care marele prozator a stat în legătură atât în viața literară, cât și în viața politică. Ocupă un loc important, alături de Eminescu, I.L. Caragiale, I. Creangă, G. Coșbuc, T. Arghezi. G. Călinescu nu a acceptat teza mea despre Slavici pe motiv că la doctorat nu se dau lucrări privind marii scriitori. Așa se explică faptul că m-am ocupat de Ioan Popovici-Bănățeanul și lucrarea s-a tipărit în 1959. Ce credeau profesorii mei despre drumul pe care aveam să merg este greu de spus. D. Popovici încetează din viață în 1952, cu mult înainte ca eu să fi tipărit prima carte. Liviu Rusu mă considera dintre elevii săi, cum arată în presă. G. Călinescu și-a spus cuvântul în raportul la susținerea doctoratului, când îmi face și o caracterizare. Vă pun la dispoziție textele profesorului meu, să le utilizați cum credeți de cuviință.

M.C. - Fapta Dumneavoastră culturală este excepțională și ține de marile consacrări și sacrificii. E pe linia aceleia - precedente - a lui Perpessicius. Sunteți, am impresia, o fire modestă, nezgomotoasă, un dezinteresat, dacă vreți, care nu-și face merite deosebite și nu focalizează atenția asupra propriei persoane, cu ascetica alură a anonimului ați mers înainte într-o tăcere ritualică, descifrând cu perseverență un teren pe care alții vor veni să facă explorări în adânc, să reflecteze și să se dedice sintezelor solide. Ați stat timp de douăzeci de ani - cam tot atâta cât a fost nevoie pentru desfășurarea și plăsmuirea operei eminesciene - asupra ***Caietelor Eminescu***, ați cercetat presa epocii la Viena, la Biblioteca Națională, ați fost de două ori la Paris, din Germania ați recuperat materialele de la Universitatea din Berlin, ați avut grijă să se utilizeze cu maximă răspundere documentele din timpul serbării de la Putna din 1870-1871, ați răsfoit filă cu filă colecțiile "Curierul de Iași", "Albina", "Federațiunea", "Convorbiri literare", "Românul", "Timpul", "România liberă", "Fântâna Blanduziei", "Telegraful român" și multe altele, ați stabilit sursele textelor publicistice, paternitatea lor, partea de contribuție originală, ați procedat la o descriere amănunțită a articolelor, însemnărilor manuscrise, replicilor și luărilor de atitudine, ați dezvăluit și contextul, logica înlănțuirii lor seriale, inter-relațiile operei poetice cu cea literară și cu cea științifică. Aveți senzația că cele 16 volume, după uriașul traseu de reconstituire, valorificare, de redare a unor părți omise întregului ne oferă acum o imagine completă a lui Eminescu? Dacă nu, ce mai e de făcut în vederea conturării ei depline?

D.V. - Cât privește munca mea, am considerat întotdeauna că singurul lucru bun ce-l poate face orice cercetător, în general, e să stea în dosul cărților sale și să le lase pe acestea să vorbească în numele său. Călăuza în această privință trebuie să ne fie Eminescu. "Ca artist, ca om de litere - notează Eminescu în manuscrisul 2257, 273 r - e bine ca persoana ta să rămâie necunoscută cititorilor tăi - și cu cât vei fi mai cu talent, cu atât aceasta-i mai necesar". Nu am ținut să se facă zgomot în jurul activității mele atât pentru structura mea morală cât și pentru avertismentul lui Eminescu, niciodată de uitat. "Când te laudă lumea ascult-o - scrie Eminescu în manuscrisul 2267, 89 v - numai lauda ce ți-o aduci tu singur n-o asculta. Vei vedea ce frumos se reduc laudele lumei la nimic și cum înveți a prețui exact valoarea propriilor tale acte". Ediția în 16 volume este monumentul editorial integral în momentul de față. Din colecția "Timpului" nu au putut fi recuperate nr.1 (2 ianuarie), nr.106 (16 mai), nr.130 (14 iunie) din 1879; nr.2 (2 ianuarie), nr.3 (3-4 ianuarie), nr.6 (7-8 ianuarie), nr.11 (15 ianuarie) din 1880; nr.97 (5 mai) din 1882, în care se găsesc cu siguranță articole de Eminescu. Mai e posibil să se afle scrisori și alte documente pe la alte persoane particulare și în arhive. Sunt însă convins că viziunea ce o oferă cele 16 volume asupra lui Eminescu nu se poate modifica fundamental prin materiale ce s-ar mai putea recupera în cursul anilor.

M.C. - Ceea ce ne propuneți în *Publicistica lui Eminescu*, și în *Eminescu* este fără îndoială un *Bildungsroman*, romanul formării și devenirii intelectuale a lui Eminescu, care îl acreditează, într-adevăr, ca pe un om deplin de cultură. Cercetările Dumneavoastră fac câteva răsturnări revoluționare de perspectivă exegetică asupra creației lui Eminescu, luată în unitatea ei organică. Organicitatea scrisului său și a personalității, bineînțeles, este concluzia magistrală a cărților Dumneavoastră ce demonstrează totala inconsistență a încercărilor de separare a poeziei de gazetărie, proză (văzută și ea ca un exercițiu al unui mare poet), eseistică (fiindcă Eminescu a scris și eseuri), critică teatrală, operă științifică (n-o mai putem neglija la ora asta). Strădaniile Dumneavoastră reabilitează energic, cu fermitate logică și implacabilă, cu sentimentul că dragostea e de partea cercetătorului. Întregul operei și personalității care, cum zicea chiar Eminescu, se determină prin ea însăși ("căci a fi propria sa rațiune de a fi, este de-a se determina prin ea însăși, de a fi ea însăși propria ei substanțialitate, necondiționată, prin sine și în sine"). De aceea subscriem la concluzia Dumneavoastră finală: "Eminescu operează transferuri dintr-o secțiune în alta a scrisului său, dintr-un contex social-politic în alt contex social-politic, dintr-un registru intelectual în alt registru intelectual și emotiv. Poetul nu se autoplagiază și transferurile în care operează cu aceiași termeni nu trebuie să înșele. Schița noastră oferă o imagine, fie ea și sumară, asupra circulației câtorva teme, imagini și expresii

BUCOVINEAN

DIMITRIE VATAMANIUC

în opera poetului nostru național. Drumul pe care îl urmează nu pornește întotdeauna de la poezie și asistăm la o mare varietate de interferențe și transferuri. Eminescu ocupă și sub acest aspect al organicității scrisului său un loc singular în literatura noastră". "Bizareria diletantismului" (formula lui Călinescu) este și ea sfidată și declarată drept necorespunzătoare spiritului adevărului. Credeți și Dumneavoastră, împreună cu Theodor Codreanu, că *Eminescu* (1988) are și menirea de a da o replică la clasicul capitol al exegezei călinesciene *Cultura lui Eminescu în timp și spațiu?*

D.V. - Organicitatea scrisului eminescian se impune atenției cercetătorului care are viziunea asupra întregii opere a poetului prin parcurgerea fiecărui rând a tot ce a ieșit de sub pana sa. Cercetătorii trec repede peste publicistică, deși aici întâlnim elemente surprinzătoare care ilustrează organicitatea prin trimiterea directă la celelalte sectoare ale creației eminesciene. Călinescu operează o mare deschidere în cunoașterea operei lui Eminescu, însă după el s-au înregistrat progrese importante în istoria noastră literară. Nu a fost în intenția mea să dau o replică lui G. Călinescu, ci am întreprins cercetări atente și rezultatele lor apar, în adevăr, ca o astfel de replică. Nu este însă mai puțin adevărat că opinia lui Călinescu cu privere la preocupările științifice ale lui Eminescu este inacceptabilă. Nu susținem că Eminescu era un om de știință, în înțelesul care se dă acestei noțiuni, și nici că intenționa să devină așa ceva. Este însă ieșit din comun ca un poet să se orienteze spre acele domenii ale științei, ca fizica, în care se vor realiza cuceririle spectaculoase din secolul nostru.

M.C. - Personalitatea lui Eminescu stă sub semnul unei universalități vii (nu abstracte, nu ca rezultat al depozitării sumative, mecanice a cunoștințelor) care presupune asimilare interioară, electivă și selectivă conform propriei rațiuni "de-a fi". Formării propriu-zise îi precede o informare exhaustivă: ca să epuizeze subiectul, Eminescu abordează și își însușește întregul volum de informații. Setea de absolut, ca predispoziție congenitală a firii sale romantice, se concretizează în planul cunoașterii intelectuale - într-o insațietate enciclopedică. Eminescu tinde de fiecare dată să știe totul despre ceea ce scrie (în gazetărie), să știe totul despre domeniul abordat (în cercetările sale științifice), să știe totul despre om, natură și Univers (dacă luăm eforturile cunoașterii eminesciene în ansamblu). Asupra tuturor chestiunilor aflate în atenția sa Eminescu elaborează jurnale erudite ce urmăresc tema cu multă angajare și implicare și o comentează și o analizează cuprinzător și profund (jurnalul asupra războiului sârbo-muntenegrean împotriva Imperiului Otoman și asupra războiului democratic, jurnalul asupra vieții teatrale, muzicale și artistice, jurnalul asupra problemelor de economie politică, etc.). În felul acesta se vădește structura de jurnal a întregii opere eminesciene: ea este un jurnal în care fuzionează mai multe jurnale. Sunteți de acord cu o asemenea definiție? Ea se impune în mod obiectiv.

D.V. - Eminescu nu a intenționat să întocmească un "jurnal" cu scopul de a-l da publicității. Poetul poartă însă cu el caiete de note ori foi pe care le împăturește în patru, să poată intra în buzunar, și își notează tot ce intra în sfera preocupărilor sale. Se călăuzea după principiul potrivit căruia o idee se impune să o notezi pe hârtie imediat ce-ți vine, altfel fuge din conștință și n-o mai poți prinde. Sunt însemnări în manuscrise, cu cel mai variat cuprins, de la versuri la reflecții filosofice așternute pe hârtie noaptea, fără lumânare. Putem reconstitui pe baza însemnărilor din manuscrise un jurnal al formării intelectuale a poetului, marcând fiecare moment al său prin texte ilustrative. Manuscrisele sunt un laborator de creație. Eminescu a publicat extrem de puțin în raport cu ce a lăsat în manuscrise, în diferite stadii de elaborare, să le aibă la îndemână în orice moment în gazetăria cotidiană. Angajat în publicistica cotidiană la "Timpul", Eminescu își întocmește în manuscrise un instrument de lucru, reprezentat prin tabele sinoptice, cronologii, note bibliografice. Fie că se recunoaște, fie că nu, efortul editorilor de a cronologiza opera literară pe epoci se realizează, în fond, tot sub forma unui jurnal al procesului de creație. Publicistica sa se constituie, cum ați și arătat, în jurnale ale evenimentelor respective. Una din caracteristicile publicisticii sale o constituie abordarea problemelor fundamentale cărora le consacră cicluri de articole. Judecată sub aceste aspecte multiple, opera lui Eminescu este, cum pe bună dreptate observați, un jurnal în care fuzionează mai multe jurnale. Aș mai nota că manuscrisele permit să-l urmărim pe poet în intimitatea sa pe parcursul întregii sale activități scriitoricești, situație unică în literatura română.

M.C. - Recenzând cartea *Publicistica lui Eminescu* , M. Ungheanu își expune opinia că, spre deosebire de ezitările poetului, atitudinile gazetărești au aspect definitiv. Este oare Eminescu un gazetar gata format încă de la "Albina", "Familia", "Federațiunea", "Convorbiri literare", adică de la cele trei articole cu care își face intrarea în publicistică?

D.V. - Eminescu este un gazetar gata format încă de la cele trei articole politice publicate în "Federațiunea", în 1870, în sensul că termenii în care discută aici chestiunile politice (dualismul austro-ungar, pe care îl numește "o ficțiune diplomatică") sunt formulați definitiv și nu se vor produce modificări de substanță pe întreg parcursul publicisticii eminesciene. Sub acest aspect, Eminescu ne apare ca un ziarist format, încă de la primele manifestări, în problemele pe care le abordează. Evoluția prozei sale politice se definește prin problemele noi care intră în atenția sa și prin progresul stilistic, tributar în primele articole presei transilvănene. Eminescu este un gazetar gata format și în sensul că, odată ce se pronunță într-o problemă, nu face ulterior derogări de la punctul său de vedere. Eminescu era, se vede și de aici, un mare caracter și deloc om politic, care să nege azi ce a susținut ieri, fără nici o tresărire de conștiință.

M.C. - Partea cea mai revelatoare a atitudinii Dumneavoastră este, pentru mine, care am urmărit devenirea psihologică a lui Eminescu de la faza narcisistă inițială a Eului la cea finală hyperionică (de recuperare a esenței intelectuale superioare), dezvăluirea modului în care se formează, pe bază de acumulări și asimilări efective, concepția despre lume a lui Eminescu. *Sarmanul Dionis, Archaeus, Cezara, Avatarii faraonului Tla, Moș Iosif* se dovedesc a fi chiar expresii literare ale concepției "științifice" a lui Eminescu despre materie și Univers, sistemul cosmic, legi fizice, etc. Astfel Ahasver apare ca un simbol sugerat de principiul mișcării materiei în univers, *Archaeus* rezultă din expunerile principiilor filosofice kantiene. *Archaeus* oferă, după cum considerați la un moment dat, cel mai ilustrativ exemplu din proza eminesciană, din care vedem cum texte așternute pe hârtie și risipite prin manuscrise sunt reluate și asamblate într-o structură narativă. Prezența acelorași idei în însemnările din manuscrise, în poezii, proze și articole politice sunt atâtea mărturii care demonstrează organicitatea operei eminesciene. Mari simboluri și motive eminesciene, precum roata vremii, identitatea personalității și dedublarea ei, coborârea în subterană ș. a. sunt alimentate de investigațiile de natură metafizică și fizică ale poetului, de credința lui într-un

text unic al Universului, de interrelațiile organice ale tuturor fenomenelor. Reflecții asupra prezentului etern pot fi găsite atât în poezia*Cu mâne zilele-ți adaogi*, cât și în articolul *Cronica anului 1881* din "Timpul", expresii comune sunt în Scrisori și în articolele din "Curierul de Iași". Despre călătoria luminii vorbește în *Mușat și ursitoarele* s.a.m.d. Firește, organicitatea nu poate fi demonstrată la nivelul recurenței expresiilor în diferite texte, interferențelor și transferurilor. Cred că sunteți de acord că organicitatea scrisului este rezultatul unei concepții organice asupra lumii, pe care

Biserica mănăstirii Putna

reflecțiile, însemnările, conspectele din manuscrise, extrasele din studiile economiștilor, filosofilor, savanților și părerile personale o pregătesc, o cimentează și o modelează.

D.V. - Eminescu are o viziune personală asupra Universului și organicitatea scrisului său este expresia acestei viziuni. Poezia, proza, articolul politic sunt modalități diferite în care ne apare organicitatea scrisului eminescian. Exemplele la care vă referiți ilustrează acest lucru. Câmpul de investigații în această direcție este nelimitat. O revelație în acest sens va constitui-o editarea textelor germane din caietele sale așternute pe hârtie în epoca studiilor universitare, când își formează concepția despre Univers.

M.C. - În continuare vă rog să vă referiți la câteva din aspectele "detectiviste" ale eminescologiei.

a) Întrucât după cum precizați și Dumneavoastră activitatea publicistică a lui Eminescu a fost "spionată" de birourile de informație de pe lângă agențiile diplomatice, unde ar mai putea fi găsite noi materiale despre gazetarul incomod Eminescu?

b) În manuscrisul 2260, 315-327 se află încorporat un *Caiet anonim* de poezii populare, făcute de un "moldovean". Perpessicius crede că el datează din a doua jumătate a anului, când Eminescu aduna folclor din însărcinarea societății "Orientul", al cărei membru era. După părerea Dumneavoastră (confirmată de-o mărturisire a Anei Conta-Kernbach, sora filosofului V. Conta) poeziile au fost adunate în Basarabia. Vă rog să descrieți mai amănunțit acest caiet. S-ar putea ca identitatea lui să fie stabilită prin compararea cu folclorul "basarabean" de azi?

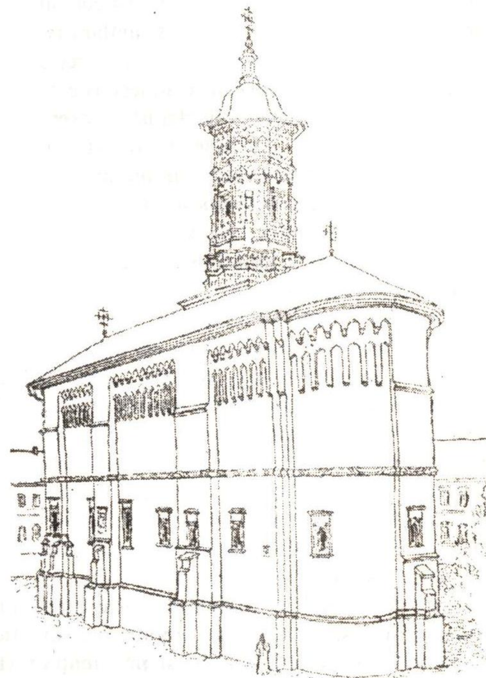
c) Unde mai pot fi găsite numerele "Timpului" care lipsesc în bibliotecile din România?

d) Nu vă fascinează operația de detectare a unor nume de gânditori, scriitori, filosofi, savanți prestigioși care ... lipsesc din *Caietele eminesciene?*

D.V. - Problemele "detectiviste" nerezolvate privesc procesul de presă al lui Eminescu din 1870. Nu s-a găsit până acum dosarul respectiv la Budapesta și Viena. Arhiva Ministerului de Interne din Viena cuprinde cu siguranță rapoarte ale celor însărcinați să vegheze la ordinea publică. Activitatea lui Eminescu în societățile studențești la Viena,la "Curierul de Iași" și la "Timpul" nu putea fi trecută cu vederea. Arhivele Ministerului de Interne din Germania nu se poate să nu cuprindă informații și despre Eminescu. Poetul atacă, în repetate rânduri, politica lui Bismarck. Informațiile pe care le deținem până acum au fost descoperite întâmplător de cercetători care urmăreau alte probleme.

Caietul anonim din manuscrisul 2260, 315-327, la care vă referiți, a fost tipărit integral de Perpessicius în M. Eminescu, *Opere VI Literatura populară* (pp. 647-678). Cuprinde 60 de poezii scrise pe două coloane. M-am ocupat de acest caiet într-un articol din "Revista de etnografie și folclor" (nr.2/1989, pp.102-109). Elementele stilistice și de toponimie arată că aceste poezii provin din Basarabia. Primul pas ce ar trebui făcut în privința elucidării paternității acestui caiet ar fi comparația scrisului din *Caietul anonim* cu cel al lui Vasile Conta (1846-1886), tatăl filosofului, protopop al județului Cahul între 1865-1872. Investigațiile mele întreprinse în țară și în străinătate pentru recuperarea numerelor din "Timpul" nu au fost încununate de succes. Ar putea fi descoperite numere legate eventual greșit, în colecțiile altor ziare sau la unele persoane particulare.

Operația de detectare este destul de descurajatoare. Eminescu a urmat la Berlin cursurile lui Dühring și n-am putut identifica în manuscrisele sale decât un text scurt. A frecventat, tot la Berlin, cursurile lui Helmholtz, marele fizician, la Viena cele ale lui Rudolf Ihering, celebru profesor de drept roman. Nu am putut identifica în manuscrise nici un text pe care să-l putem atribui lor cu certitudine. Nu întotdeauna Eminescu transcrie din scrierile unor personalități marcante. Adesea transcrie din lucrările unor filosofi, esteticieni, prozatori ori poeți de a

Mănăstirea Dragomirna

doua și chiar de a treia mână. Dar tot ce reține nu este la întâmplare și are implicații surprinzătoare în creația sa originală.

M.C. - Și o ultimă întrebare: nu vă tentează un studiu comparativ Jurnalul lui Eminescu - Jurnalul lui Dostoievski - Jurnalul lui Leonardo da Vinci - Jurnalul lui Paul Valery? Ce mai e de făcut în opera de editare a manuscriselor eminesciene, a acestei arderi intelectuale fără seamăn?

D.V. - Programul meu de lucru imediat are în vedere încheierea ediției integrale, prin trimiterea la tipar a ultimului volum, al XV-lea, după care am obligațiunea morală să tipăresc și al doilea volum al monografiei mele despre publicistica eminesciană. Nu sunt cercetătorul promisiunilor neacoperite și mai mult nu pot spune. După terminarea tipăririi ediției integrale ar fi nimerit să se reproducă la copiator sau sub altă formă manuscrisele, spre a fi puse la îndemâna cercetătorilor la Universitățile din țară și din străinătate.

***

Din volumul Mihai Cimpoi: *Spre un nou Eminescu*, Ed. Hyperion, Chișinău, 1993, pp. 84-92

Redacția revistei ICONAR urează poetului bucovinean VASILE TĂRÂȚEANU putere de muncă spre binele și fericirea românilor nord-bucovineni cu ocazia împlinirii vârstei de 50 ani.

MIRCEA STREINUL

ELEMENTUL MORȚII ÎN POEZIA LUI MIRCEA STREINUL

De câte ori am încercat să leg o discuție, cu oameni mai bătrâni, despre poezia scriitorilor bucovineni mai tineri, am rămas surprins, nu de tăria argumentelor, care le căluzea vorbirea, ci de un fel de aversiune unanimă față de această activitate creatoare. Fenomenul poate fi controlat mai ușor în literatură, fiind mai accesibilă, dar el apare tot așa de intens în toate celelalte domenii de creațiune artistică, ne mărginim numai la dânsa -,fiind cel mai sigur indiciu că ne aflăm în plină transformare a unei spiritualități, care se desfășoară fără să se sinchisească de vechile criterii. Oricât ar încerca cineva să-mi explice, că ea nu are nici fond, nici formă - argumente întâlnite frecvent și întrebuințate ca arme pentru lovitura de grație, cu toate că estetica a renunțat de mult la acest dualism -, nu voi putea să fiu convins să mă dezbar de acel ceva nelămurit din interiorul meu, care mă face să accept o spiritulitate. Clasificările și formulele de judecare vin mult mai tîrziu, când elanul creațiunii a trecut peste noi ca valul mării și poate fi privit, cu mai multe sau mai puține tristeți de luciditate, cum se depărtează.

O clasificare a poeziei moderne bucovinene este prematură și riscantă, dar se poate vorbi de anumite valori, de anumite elemente, care predomină atmosfera ei de creațiune. Cercetate mai de aproape trebuie să vedem trăsăturile comune frământările generației noastre, neliniștea care o stăpânește. Dacă ne este permis, să cităm articolul lui Mircea Vulcănescu despre generație, tipărit în revista *Criterion* No.3, și să facem legătură cu probleme dezbătute acolo. Este o nevoie să fim lămuriți, mai întâi, asupra complexității structurale a tinerii generații, pentru a admite cele susținute aci.

Doi poeți bucovineni încadrează în problema lor generației tinere: *Iulian Vesper și Mircea Streinul*. Poezia lor se pezintă unitar din acest punct de vedere. Elementele numai, pe care le afirmă, sunt deosebite și răzbat dintr-un adânc sufletesc dureros de nelămurit, făcând să polarizeze în jurul lor gândurile unice ale poeziei. Semnificația elementelor este, poate, cea dintâi condiție pentru apropierea, pentru experimentarea, pentru trăirea ei. La Iulian Vesper găsim ca valoare spirituală ce păstrează unitatea poeziei sale, *pământul*, la Mircea Streinul *moartea*.

Atitudinile în fața morții,într-o cultură, sunt semnificative, până la un anumit grad, pentru structura ei. Arta cultă românească nu conoaște o problematică a morții. Gândul despre moarte este luat cu împrumut din literatura universală de către toți poeții noștri, iar unde apare scrutând un fond etnic, este incidentală sau descriptivă, încât în ambele cazuri - nu determină o concepție de viață. În genere moartea este privită -,fiind o distrugere a omului unic, ca ceva negativ. Valoarea ei spirituală pozitivă, ca regenerare a spiritului, a întrevăzut-o doar luciditatea tragică a unui Vasile Pârvan sau, în alt plan, a afirmat-o ortodoxismul lui Nae Ionescu.

Poezia lui Mircea Streinul este o privire insistentă a morții, prin prisma unei colectivități rurale, în care a crescut, în care tatăl său a fost preot și de care este legat organic, poate, fără să-și deie seamă, chiar atunci când, forme universale de exprimare, încearcă o evadare spre alte constelații. Moartea, însă, îl aduce înapoi, ca pe un copil, care vrea să fugă de-acasă și îl prinde tocmai când este pe punctul de a sări pârleazul din fundul grădinii. Glumește cu ea sau este răutăcios, dar se întoarce supus de unde a plecat pentru a însemna mai departe stelele, ce cad la moartea cuiva, și cruci și draci și racle și flori și ierburi ale credinței populare. Preocuparea aceasta cu moartea nu este vroită conștient, nu este determinată printr-o pozițiune estetică rațională, ci pornește dintr-un adânc, care scapă înțelegerii, dar care este trăit cu toată puterea lui mistică religioasă. Din bogăția și unitatea experimentării psihologice, care umple individul, rezultă mici luciri de claritate, izgonite din prea plinul inconștientului în centrul luminos al conștiinței care determină concretul poeziilor. Prima condiție a intensității unei astfel de trăiri - ea poate fi valabilă în toate domeniile de activitate spirituală - este întoarcerea la condițiile primare de existență ale colectivității, de care Mircea Streinul se legă prin valoare spirituală a morții. Moartea este o lege și o minune a lui Dumnezeu, un proces de descompunere materială spre bucuria ierburilor și a pietrelor, la care sufletul este părtaș cu luciditate. Ea nu este însă decât un mijloc de verificare a nemuririi spiritului. Și aș zice că acesta este sensul adânc al poeziei lui Mircea Streinul. El nu este pesimist. Pesimismul este ceva strict individual și el poate fi îngropat cu ultimile licăriri ale acelui faimos *mal de siécle.*

Viața este o minune și moartea este minune și totul e ca un rău care se prăbușește sub pământ unde i se deschid alte priveliști, nevăzute decât cu condiția prăbușirii. Mircea Streinul este un îndrăzneț care se urcă pe cataracte și privește dincolo. De acolo, vine înspre noi, poezia frământată cu moartea, care, însă, în sensul ei creștinesc e viață fără de sfârșit sau nemurire.

Poezia bucovineană aduce în lirica românească contemporană adânci experimentări sufletești. Caracteristica lor e că nu au reușit însă să se contureze în noțiuni, ceea ce face deocamdată să nu capete o circulație prea mare. Este însă, în această stare nelămurită ceva comun cu energiile psihologice ale muzicii. Cine cunoaște armonia lui Brukner sau muzica noastră bisericească ar putea fi ispitit să încerce paralele.

LIVIU RUSU

(Din *Glasul Bucovinei,* XVIII, nr4477, 15 ian. 1935, pp.2-3)

Biserica Sfântul Dimitrie din Suceava

PROCES LITERAR
George Călinescu şi generaţia Iconarilor (II)
Martorul apărării: acad. I. E. Torouţiu (1941)

SUFLETE ÎNCHIRIATE

Cartea domnului G. Călinescu înseamnă cea mai îndrăzneaţă bruscare a istoriei gândului şi simţământului românesc de totdeauna. Răspândirea ei, chiar în aceste săptămâni, constituie o cinică sfidare şi batjocorire dispreţuitoare a sângelui românesc, care se varsă pe câmpiile de la răsărit, în apocaliptica încleştare dintre supra-statul iudeo-bolşevic şi popoarele civilizate ale Europei, în cruciadă.

Autorul se găseşte în linia sa, a monografiilor Eminescu şi Creangă, şi prin "Istoria Literaturii" nu face decât să adauge o nouă doză de ferment pentru disoluţia socială preconizată aşa de clar în romanul evreului Kurt Münzer: *Der Weg nach Zion:* ... "Să ne strecurăm în sânul naţiunilor, să descompunem rasele, să le necinstim şi, înfrângându-le puterea de rezistenţă prin cultura noastră râncezită, să le răpim vlaga şi să prefacem totul în putregaiu"...

D-l Al. Rosetti era în linia sa, când a încheiat contractul cu d-l G. Călinescu pentru iudaizanta Istorie a Literaturii, cu renegări şi coborări de valori româneşti, căci: fostul conducător al editurii nu numai că n-a ştiut -- e trist -- sau n-a vrut -- e condamnabil-să ferească, în trecut, instituţia de atingerea ei cu jidovismul, dar a ţinut s-o afirme, adesea, ca baricadă împotriva tendinţelor româneşti de purificare şi separaţie. Îndărătul unui paravan bine căptuşit cu estetism spaţial a îngrăşat iudaismul înşelătorului umanitarism.

Suflete închiriate, ca şi cel al d-lui Eug. Lovinescu, precursorul acestui sistem de infiltraţii, sincronizatorul, care şi-a transformat căminul în cenaclu ovreesc pentru învăţătura preşcolarilor literaturii iudaice şi iudaizante.

Acum, şi aici, în interiorul ţării, îndărătul frontului de însângerări, pe frontul muncii naţionale, de cumplite încordări, aruncarea pe piaţă a acestei istorii, fetide pe dinafară ca un talmud, pe dinăuntru cu specific miros a caftan de Sadagură, menţinerea ei în vitrinele librăriilor, cu tot protestul vehement şi unanim al presei, constituie şi un act de semnificativă provocare politică. Părăsind prudenţa espectativă, umanitariştii îşi descopăr din vreme -- prea de vreme -- credinţa într-o stare de provizorat care ar fi ajuns la scadenţă, încearcă pulsul reacţiunii româneşti, gata la atac şi contra-atac pentru apărarea acestor păgâni pângănitori de catapiteasmă.

Vechea conducere a editurii se desvinovăţeşte, că ar fi tipărit numai partea întâi a lucrării, literatura veche, şi învinovăţeşte pe noul conducător că n-a fost atent la tipărirea părţii a doua. Acesta se desvinueşte cu argumentul că ar fi găsit un contract încheiat. Ori, prin faptul că simt nevoia de a se învinovăţi şi desvinovăţi, amândoi recunosc existenţa unui corp delict.

Decât: asemenea tipărituri cu contracte în toată regula pot exista şi aiurea şi altă dată; de aci nu rezultă obligaţia de a le răspândi. Legea impreviziunii desfiinţează contractele înseşi.

De unde drepturi speciale şi privilegii unei intreprinderi comerciale ca oricare alta? De un permanent contract social nimeni nu vorbeşte? La etica Neamului şi la sângerarea generală nimeni nu se gândeşte? De obrazul Ţării nu-i pasă nimănui?

Sau: dacă NU este o intreprindere comercială ca oricare alta, cu atât mai mult contractele editoriale nu pot sta deasupra contractului social.

Dacă diriguitorii de ieri şi de astăzi înţeleg să-şi tupileze negustoriile, care constituie acte de lesne naţiune, după emblema Fundaţiilor Regale, noi vom avea grijă să apărăm această emblemă curată, din noua Domnie.

Până la încheerea procesului, credem necesar să se retragă din comerţ, imediat, talmudul călinescian al permanentei ofense publice româneşti şi să se rupă coperta şi foaia de titlu, pe care stă imprimată emblema regală.

Continuarea polemicei pe tema răspunderilor cu menţinerea însă a cărţii în vitrine socotim că este o simplă farsă.

Este oare atât de greu de înţeles, că indignarea publică revărsată asupra cărţii d-lui G. Călinescu se răsfrânge şi asupra simbolului, pe care totdeauna l-au voit, şi astăzi, mai mult ca oricând, Românii îl vor înălţa în iconostas de altar?

Notă:
S-a păstrat ortografia timpului.
Preluat din *Însemnări sociologice,* 1941, pp.949-951

(Mihai Pînzaru - Bucovina)

CRONICĂ LITERARĂ

Marcel Proust în fața unui exercițiu de admirație

(Florian Bratu, *La découverte de soi, Lecture poétique du roman proustien,* Editura Fundației "Chemarea", Iași, 1994)

Se pare că, în perioada interbelică, Marcel Proust stârnea o adevărată criză pasională printre romancierii români, dedulciți de curând patimii aristocratice a scrisului. O admirație mărturisită impudic era susținută permanent de intuiția, devenită teamă și stimulând astfel declarațiile de... dragoste, că ceva esențial rămâne totuși inaccesibil și de neposedat.

În timp ce Franța, deloc reticentă în fața experimentelor și inovațiilor și, totuși, atât de conservatoare (cum ne-am explica altfel permanentele revoluții, și nu numai artistice, care au explodat acolo sau pe care măcar le-a înfiat grijulie?), deci, în timp ce țara revoluțiilor artistice ezită încă în fața ereziei romanului proustian, la noi se scrie despre el elogios, e identificat cu paradigma modernității - o făcea într-un eseu celebrul Camil Petrescu - și câțiva prozatori, Anton Holban, în special, și, nu atât de mult pe cât se crede, Camil Petrescu însuși, își înmuiau tocul în călimara prozatorului francez, scriau cu cerneala, cu sângele lui albastru, rarefiat, chiar.

Să ne mire că prietenii apropiați ai lui Marcel erau Anton, Emanuel și Martha Bibescu? Că lui Anton îi scria: "Dragă Anton, te-am considerat întotdeauna ca pe cel mai inteligent dintre francezi. Te rog să mă crezi și tu acum puțin român, și nu dintre cei mai bătuți în cap, bine?Al tău, Marcel Proust."? Vreau să cred că cititorul român a rămas unul dintre cei mai fideli pe care îi are romanul lui Proust la ora actuală, fără să mă bizui neapărat pe doza de rafinament pe care i-o dă românului - vagă iluzie? - senzația inconsistenței lumii, a materiei, a viului. Fără să cred, cu convingere definitivă, că aliajul ființei noastre sufletești are o proporție exagerată de hipersensibilitate bacoviană, de disperare maladivă.

Oricum, unor lecturi prin identificare - pe care nu trebuie să le discredităm numai pentru că prejudecata noastră ne spune că aceasta e o lectură facilă, superficială - li s-au adăugat permanent exegeze de ținută. În ultima sa carte *(Mâna care scrie),* Irina Mavrodin - de exemplu - își argumentează aproape întreaga demonstrație privind existența unei poetici a hazardului, fundamentală în instituirea operei, pe romanul proustian, pe metamorfozele lui istorice.

Cartea lui Florian Bratu este evident un exercițiu de admirație și, în același timp, un demers analitic pătrunzător - de altfel e teza de doctorat a domniei sale - o admirație cenzurată mereu de un ochi rece și livresc, evident și într-o altă carte, *Le roman français au XXe siècle*, publicată în 1995 la aceeași editură, dar și o analiză a cărei finalitate rămâne totuși motivarea și potențarea dragostei.

Convins fiind că fragmentele, minimale chiar, pot fi citite în funcție de totalitatea pe care o construiesc, dar pe care o și reprezintă monadic, Florian Bratu face o legătură pe verticală a romanului proustian, demersul său critic revendicându-se de la "stilistica temelor", metoda lui Georges Poulet, și de la o tematică a formelor. Complementare, cele două metode permit incursiuni psihanalitice, stilistice, tematice, semiotice, etc., fără ca această lectură plurală să dea senzația de eterogenitate, de eclectism. Pericolul este evitat prin transformarea exegezei într-un traseu demonstrativ cu predilecție inductiv, care te obligă să intuiești, înainte ca autorul să ajungă la susținerea ideii pentru care te pregătește permanent, că există o formă-sens, o metaformă, relevabilă la toate nivelele textului proustian, care concentrează semnificația fundamentală a scrisului său. Pe de altă parte, aceste riscuri sunt evitate cu distincție și maturitate printr-o întoarcere susținută la evenimentul prozei proustiene, autorul nerisipindu-se în gratuite digresiuni savante, teoretice.

Intuiția și studierea sistematică îl fac pe Florian Bratu să creadă că metaforma romanului proustian este cercul, imaginea-simbol a fondului arhetipal al inconștientului proustian, spațiu închis, protector și amenințător totodată, timp regăsit în care cunoașterea devine creație, iar creația, o transpunere alchimică a sinelui, -o întemeiere a lui în urma pierderii totale a ființei. În fond, studiul aprofundează un aspect mai puțin cercetat al celebrului roman *În căutarea timpului pierdut,* un aspect care se situează în categoria acelora care problematizează filosofic principiul existenței, ontologia ei. Cunoașterea de sine devine la Proust, dintr-o experiență originară asupra realului - o experiență în care obiectele exterioare sunt mituri personale și naratorul aderă fără rezerve la ceea ce înseamnă lume, printr-un fel de punere în acord cu un spațiu paradisiac, încă neinteligibil - un act de creație și de autocrație.

Moștenitor mai degrabă al lui Baudelaire și al lui Mallarmé, al poeților simboliști, în genere, decât al prozatorilor la care a fost raportat, de la Balzac la Flaubert, Dostoievski sau frații Goncourt, Marcel Proust are asupra realului perspectiva pictorilor impresioniști, pentru care fenomenele sunt irepetabile și poartă amprenta senzației de-o clipă, vibrația luminii. Pulverizată în fărâme, ființa își trăiește crepusculul și dispare inițial într-un real care ... (nu) e nimic, iar disperarea prozatorului nu se transformă în strigăt, ci într-o, treptat, complice contemplație.

Oricum, aflându-se în căutarea timpului pierdut, naratorul caută, de fapt, realul fundamental care nu e altceva decât eul său profund și permanent. Iar senzația pierderii ființei în fărâme disparate, incongruente, senzația frângerii și pulverizării realului, se topește în cele din urmă în intuiția semnificației majore a creației care devine un nou principiu ontologic, legea unei noi ființe.

Cu chipul său întunecat și cu ochii săi care, cum spunea cineva, vedeau noaptea, Marcel Proust s-a regăsit, în final, pe sine - nimic altceva decât creație și proces al creației, iar studiul lui Florian Bratu surprinde fenomenologia acestei metamorfoze, această convertire a neființei la ființă.

În așa fel încât, la sfârșitul studiului său, ar putea să ne spună precum Proust însuși, la un moment dat: "Acum că știți drumul, sper că veți mai veni", invitându-ne la o recitire a romanului proustian.

MIRCEA A. DIACONU

ARHIVA "ICONAR"

Mircea Streinul - Radu Grigorovici

București, 24 mai 1995

Stimate domnule Diaconu,

Acesta este răspunsul meu nepermis de întârziat la scrisoarea Dvs. din 13.03.95. Am căutat la început să mă conformez punctajului propus, dar am renunțat până la urmă, căci nu prea se potrivea la ceea ce puteam să vă comunic în legătură cu Mircea Streinul.

Cernăuții era un oraș multinațional, în care fiecare națiune - azi am zice etnie - își păstra identitatea politică, dar mai ales culturală. Aceasta se manifesta prin existența inițială - după reîntregire - la Cernăuți, a cinci licee de stat frecventate predominant de elevi aparținând celor cinci națiuni mai importante, recunoscute ca atare și de autoritățile austriece: românii, ucrainenii, germanii, evreii și polonezii. Mai existau un liceu real pentru băieți cu 7 clase, două licee de fete și - cred - două licee particulare.

Am fost coleg de clasă cu Mircea Streinul în ultimii ani la liceul "Aron Pumnul". Eram în relații colegiale normale, nici prea strânse, dar în nici un caz distante. În clasa a șasea, când istoria universală ne-a fost predată de profesorul Dr. I. Pochmarski, provenit de la liceul polonez desființat în 1923 - după ce se găsiseră la elevi hărți, în care părți din Bucovina ce aparținuseră cândva Pocuției erau atribuite Poloniei - și apoi contopit cu liceul "Aron Pumnul". Era un om în vârstă, cu multă știință de carte, cam obosit, rezervat și necaptivant în lecțiile sale.

După o teză trimestrială despre lupta de la Azincourt, analizân- du-ne lucrările, profesorul Pochmarski ne-a întrebat dacă știm că avem printre noi un poet sau scriitor. La negarea noastră ne-a spus că ne așteaptă o surpriză la sfârșitul analizei. Într-adevăr a terminat prin a anunța că este vorba de Mircea Streinul. (În anuarul liceului "Aron Pumnul" pentru anul școlar 1923/24 editat în 1925 de profesorul G. Palamarescu numele său este ortografiat "Străinul".) Mircea a mărturisit jenat că încearcă să scrie literatură și l-a întrebat pe profesor să-i explice cum l-a dibuit. Explicația dată îl cinstea pe profesor: observase că în timp ce ceilalți elevi s-au ocupat de problemele politice legate de rezultatul acestei bătălii sau de tehnicile militare diferite folosite în decursul ei de cele două părți, Mircea descrisese pitoresc desfășurarea bătăliei.

Devenisem curios și Mircea mi-a dat să citesc câteva caiete de proză, pe cât mi se părea cel puțin în parte autobiografice, cu intrigi cam naive, dar împânzite cu violențe, libertăți de limbaj și indecențe, care pe mine, un biet pieton în ale literaturii, m-au cam șocat. Mostrele de poezie erau încă mai derutante. Mă surprindea îndeosebi amestecul de arhaisme cu numeroase și foarte alambicate neologisme. Fiind de felul meu ironic, ele m-au provocat să scriu o parodie, pe care însă nu i-am arătat-o.

Ne-a mai legat în oarecare măsură muzica. Știa că-mi place să cânt la pian, la care aveam o oarecare dexteritate. Discurile din acea vreme erau foarte puțin fidele, puțin încăpătoare și, pentru buzunarele noastre, scumpe. I-am cântat deci de câteva ori din Chopin și din Beethoven; pe Bach nu-l aprecia. Îmi reproșa răceala interpretării. Reproșul era probabil justificat, dar reflecta cel puțin în parte și înclinația lui Mircea către tragic și morbid.

Cunoșteam și câteva din înclinațiile sale politice. Avea evidente simpatii pentru mișcarea legionară, fără să se manifeste public sau activ în această direcție. Îl atrăgea desigur și caracterul mistic al mișcării, ceea ce nu putea surprinde la un fiu de preot. Cu atât mai de neînțeles era prietenia ce-l lega de singurul evreu din clasa noastră, Silvian Griseanu, fiul unui ziarist venit pentru câtva timp la Cernăuți în calitate de corespondent al unor ziare din București. Ca "regățean" acesta nu găsise nici un contact cu cercurile evreești din Cernăuți, tributare culturii germane și-și înscrisese băiatul la liceul românesc. Griseanu junior era comunist convins, dar discret căci orientarea tineretului român din Bucovina era în orice caz, prin tradiție, cel puțin naționalistă, deși în stilul bucovinean, destul de tolerantă.

Ei bine, Mircea Streinul și Silvian Griseanu erau nedespărțiți. Amândoi o duceau greu materialicește, neputând concura din punct de vedere social cu înstărita burghezie românească a Cernăuților. În schimb aveau ce discuta îndelung despre modul în care s-ar putea rezolva problemele naționale, spirituale, sociale și economice ale timpului. Cred că nimeni nu fusese martor al discuțiilor lor.

Odată cu absolvirea liceului în 1928, cu orientarea mea către științele exacte, chimia și apoi fizica, și cu hotărârea mea fermă de a nu face în nici un caz politică activă, drumurile noastre s-au despărțit până la lipsa oricărui contact. În 1934 am și părăsit Bucovina pentru a continua o carieră universitară la București, ceea ce împiedica până și întâlniri întâmplătoare.

Am aflat firește de rolul important al lui Mircea Streinul în mișcarea Iconarilor și în protejarea artelor în general. Am citit unele din poeziile sale și, cu educația mea strict științifică, am rămas descumpănit: nu le "înțelegeam".

Anii de concentrări, mobilizări și participare la război și răsturnările politice și sociale care au urmat încheierii lui au întrerupt orice informare despre soarta și chiar existența lui Mircea. Abia cu ocazia unei întâlniri întâmplătoare, în tramvai, cu colegul Griseanu, dat între timp afară din partid fiindcă criticase reforma monetară a lui Vasile Luca, am aflat de moartea în condiții atât de tragice a lui Mircea. Amănunte am aflat mai târziu de la Vladimir Trebici, și el fost elev al liceului "Aron Pumnul" și m-a întristat nespus că Mircea n-a putut sau a evitat să facă apel la mine în acele momente în care i-aș mai fi putut ușura chinurile, cum am putut să fac pentru alții.

De când m-am pensionat și când fizica a ieșit de pe primul plan al preocupărilor mele, am mai citit câte ceva despre Iconari. Simpatia pentru ei mi-a fost accentuată de remarca lui G. Călinescu despre ei în Istoria Literaturii Române: "Nicăieri ce e mai rău din Blaga, din Barbu, din Arghezi, din poezia modernă în general, n-a rodit mai viguros". Consider această remarcă drept un compliment. M-a revoltat pe de altă parte absența numelui lui Mircea Streinul dintr-un Dicționar al poeților bucovineni apărut după 1989; lipsa aceasta pare că s-a reparat ulterior.

Oricum, îmi pare bine că v-ați asumat greaua misiune de a desluși bio-bibliografia omului de excepție care a fost Mircea Streinul și de a face cunoscută unui public mai larg creația și existența sa tragică, terminată în singurătate pe un pat de spital în București la 17 aprilie 1945.

Vă trimit alăturat atât copia micșorată a fotografiei elevilor clasei a 6-a liceului "Aron Pumnul" cu dirigintele ei, prof. Mihai Ieșean, pe care mi-ați trimis-o, pe care o posed de altfel și eu, dar pe care nu apar deoarece eram bolnav atunci când s-a făcut fotografia, cât și o copie în mărime originală a fotografiei elevilor clasei a 7-a împreună cu cei mai mulți dintre profesorii lor (fotografia o reproducem pe coperta a IV-a - n.red). Două scheme anexate fotografiilor identifică prin numele lor pe cei de care mi-am putut aminti. Mai am unele îndoieli, în particular la unii colegi polonezi. Cât ești tânăr nu-ți poți imagina că te va lăsa memoria la bătrânețe și nu-ți faci notițele trebuincioase. Mai trebuie să remarc că în urma unei reforme a învățământului mediu, clasa a 7-a devenise ultima clasă de liceu.

Cât îi privește pe profesori, specialitățile lor erau următoarele: Nichitovici - desen; Drăgan - chimie; Cârdei - română; Zaharescu - matematici și fizică; Arbore - muzică; Prelipcean - chimie; Toma - filosofie și educație civică; Kallos - franceză; Pochmarski - istorie; Ieșan - latină, dirigintele clasei; Popescu - religie ortodoxă, directorul liceului; Logigan - română; Sireteanu - greacă; Schuttler - religie catolică.

Întârzierea acestor date față de rugămintea Dvs. din martie 1995 se datorește pur și simplu unor solicitări excesive față de puterea mea de muncă actuală complicate de o plecare în străinătate. Regret că din această cauză nu le-ați putut folosi în numărul din aprilie al revistei, dedicat lui Mircea Streinul.

Cu deosebită stimă al
Domniei Voastre Radu Grigorovici

REVISTA REVISTELOR

Confederația Eminescu, an 4, nr.1-3 (11-13), Oradea, martie 1995.

Gazetă de informație, analiză și regăsire culturală. O revistă care, de la Oradea, ia "pulsul Eminescu", din care spicuim: Xu Wende din Beijing" a donat volumul de poezii *Eminescu în limba chineză* (Shanghai, 1981) pentru (sic!) Biblioteca Academiei Române, Muzeul Literaturii Române din București și Casa memorială de la Ipotești". În timpul acesta, "Centrele culturale ale României din străinătate s-au mobilizat binișor la aniversarea scriitorului național Mihai Eminescu". "La Ipotești? - Nu avem știri despre ceva remarcabil". În schimb, știri de la noi: "La Suceava s-au acordat 11 premii culturale, sub semnul unei exigențe derivate din modelul eminescian de responsabilitate". Nu s-a precizat că a fost prezent, într-un mod decisiv, însuși ministrul M. Ungheanu.

Citim mai departe: "Cernăuți. La Școala medie nr.1 'Mihai Eminescu', cu limba de predare ucraineană, precum și la toate școlile din raion pe tot parcursul lunii ianuarie au loc acțiuni aniversare *Eminescu*". "Muzeul Literaturii Române a dorit să nu facă ceva festiv de 15 ianuarie, de aceea au pus (sic!) în dezbatere "ipoteza de ultimă oră privind date și aspecte din biografia poetului", adică să ia "în serios" cărțile semnate de I. Roșu și N. Georgescu".

Oricum, redactorii deplâng faptul că din cele 27 de ediții din opera eminesciană apărute în 1994, la Oradea s-au găsit în librării doar șase. Din cele 16 cărți despre Eminescu, doar patru. În librăriile noastre s-au găsit oare mai multe?! Totuși, în paginile revistei, Kopi Kycyku scrie despre influența lui Eminescu asupra lexicului și poeziei albaneze, George Muntean despre *Mihai Eminescu în confruntare cu justiția,* cartea lui Radu Economu, și - cam triumfalist - despre *Centrul de studii de la Călinești,* Nicolae Cârlan *Despre un bust dispărut* de la Dumbrăveni după al doilea război mondial, iar Constantin Mălinaș, redactorul șef al revistei, despre... *Ipoteza Crețu - Ungureanu.* Mai exact, Igor Crețu și Ion Ungureanu consideră că (ha! ha!) "ordinea în interiorul succesiunii celor 98 de strofe (din *Luceafărul* - n.n.) nu e integral bună, (...) strofele doi și trei din ultimul cuvânt al lui Cătălin către Cătălina ar cădea mai bine (...) în seama acesteia, atunci când se adresează, la urmă, Luceafărului pentru a-i cere să-i binecuvânteze norocul iubirii tehnice (horribile dictu, n.n.) cu Cătălin, deci "protecție". Creadă Igor Crețu și Ion Ungureanu ce vor. Înainte de a le expune teoria, dl. Mălinaș e convins că "nici un editor serios nu mai ia în seamă decât varianta de 98 de strofe" a poemului, care a devenit curentă, "deși G. Ibrăileanu, ca ultimul, încă mai autoriza (tocmai estetic) modificările operate odinioară de către Titu Maiorescu". Și noi care credeam că ultimul este Petru Creția și că argumentele domniei sale, complexe, sunt și convingătoare... Dar poate că volumul *Constelația Luceafărului. Sonetele. Scrisorile,* editate și comentate de Petru Creția, Editura Humanitas, să nu fi apărut la Oradea. Vedem că a văzut lumina tiparului în timpul anului... 1994.

Cu poezie, Emilian Galaicu-Păun din Chișinău și Ilie Tudor Zegrea din Cernăuți, care au obținut premiul literar "Mihai Eminescu", Oradea, 1995. Cu proză, Valeriu Grosu, poet țăran din Uzdin. Două articole și despre Miron Pompiliu, contemporanul lui Eminescu și despre casa lui din Stei. Câte ceva despre Leta Mare, localitate din Ungaria, importantă pentru istoria literaturii române. Așadar, "Confederația Eminescu".

MIRCEA A. DIACONU

Legenda : Foto Coperta IV

CLASA a 7-a

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Botuszanski Marian	Nenati Aurel	-	-	Jekal Leopold	Grigorovici Radu	Brăteanu Adrian	Streinul Mircea	Angerman Wilhelm	Griseanu Silvian
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Constantiniuc Gheorghe	Stelingowski Otton	Ionescu Vasile	Palamarescu Emanoil	Tarangul Emanoil	Rahmister Julian	Malinowski Conrad	Ilnicki Leon	Tulaczko Wilhelm	Seredencu Petre
1	2	3	4	5	6	7			
(secretarul liceului)	Nichitovici Vladimir	Drăgan Orest	Carstei Vasile	Zaharescu Mihai	Arbore Sava	Prelipceanu Simion			
1	2	3	4	5	6	7	8		
Toma Petre	Kallos Ernest	Pochmarski Isidor	Iesan Mihai	Popescu Petre	Logigan Dimitrie	Siretean Paul	Scüttler Hygin		
1	2	3							
Galatiuc Vasile	Onciulescu Dimitrie	-							

ISSN: 1223-9526 1000 Lei